

LUNDS
UNIVERSITET

PLANERING FÖR SOCIAL HÅLLBARHET

– Malmö stads planering utifrån Rätten till staden

Kandidatuppsats
Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi
Handledare: Anders Lund Hansen

Louise Westman
VT 2016
SGEL36

Abstract

The concept of social sustainability is difficult to define and is often perceived as broad. The aim of this thesis is to narrow it down, in a perspective concerning the Right to the City. The thesis also aims to examine how planning for the Right to the City in conjunction with social sustainability, through planning for social mix, might lead to a process of gentrification. The object of the study is the urban planning of the City of Malmö. The study is based on different theoretical perspectives regarding social sustainability, the Right to the City and social mix along with gentrification. The case study uses interviews with officials along with planning documents from the City of Malmö as the methods for collecting data. By comparing theories, and applying the framework on the case, the study shows that the City of Malmö is planning for social sustainability, as the Right to the City, through public places, social inclusion, mix of functions and social mix. In a further analysis theories regarding social mix shows that the planning might lead to a process of gentrification in areas where additional housing is planned.

Keywords: Social sustainability, Right to the City, social mix, gentrification, City of Malmö

Nyckelord: Social hållbarhet, rätten till staden, social blandning, gentrifiering, Malmö stad

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Avgränsningar.....	2
1.3 Disposition.....	3
2. Teoretiskt ramverk	5
2.1 Tidigare forskning och anknytning till ramverket.....	5
2.2 Social hållbarhet	6
2.3 Rätten till staden	8
2.4 Social blandning och gentrifiering	12
2.5 Reflektioner angående teorival.....	15
3. Metodologi och metod	16
3.1 Metodologi.....	16
3.2 Fallstudie som strategi	17
3.3 Metoder	19
3.3.1 <i>Intervjuer</i>	19
3.3.2 <i>Litteraturstudier</i>	21
3.4 Reflektioner angående metod och material.....	22
4. Bakgrund	24
4.1 Planering i Sverige.....	24
4.2 Staden Malmö.....	25
5. Analys	26
5.1 Rätten till staden som en del i social hållbarhet.....	26
5.2 Rätten till staden i Malmö stads planering	29
5.3 Planering för social blandning.....	35
6. Avslutning	42
6.1 Slutsats	42
6.2 Vidare forskning.....	43
6.3 Avslutande diskussion	44
Referenser	45
Intervjuer	47
Bilaga 1	48

1. Inledning

Hållbarhet är ett begrepp som diskuteras på en mängd olika arenor och nivåer i samhället idag. På den globala skalan antog FN:s generalförsamling 17 stycken globala mål för hållbar utveckling via Sustainable Development Goals (SDGs), som tar vid där Millennium Development Goals (MDGs) slutade. Med start 2016 har världsledare därmed skrivit upp sig på att implementera *Agenda 2030: Globala mål för hållbar utveckling* för att tillsammans nå hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling (UNDP, 2016; FN.se, 2015). På ett nationellt plan betyder det att Sverige ska ta fram indikatorer kopplade till handlingsplaner för att mäta framstegen, samt en nationell handlingsplan. Sverige anses vara ett av de länder som har störst möjlighet till att lyckas uppfylla målen för Agenda 2030 (FN.se, 2015), hur kan vi se detta integreras i samhällsplanering?

Ett problem som ofta lyfts fram som motverkande för social hållbarhet är den process som innebär rumslig uppdelning av sociala grupper, det vill säga segregation. Segregering och social exkludering, för vissa grupper i samhället, från det som staden har att erbjuda är ett problem medfört av urbaniseringen och går att anknyta till rummets påverkan (Madanipour, 1998:204). Malmö stad (2013a) lyfter fram att klyftan mellan de grupper som har den bästa hälsan och den sämsta hälsan har ökat markant senaste årtiondena (Malmö stad, 2013a:6).

Malmö stad framhåller också, i olika plandokument, vikten av att inkludera social hållbarhet i sin fortgående utveckling (Malmö stad, 2008; 2011; 2013b; 2014). I Malmö stads (2014) Planstrategi, en del av *Översiktsplan för Malmö*, uttrycks en önskan om att kombinera de olika hållbarhetsperspektiven tillsammans med att goda livsbetingelser behövs för att invånare skall ha förutsättningar till att bygga ett gott liv. Staden Malmö skall växa inåt, och det ligger en klar tyngdpunkt i att koppla samman olika delar för den sociala hållbarhetens skull.

”Inriktningen på att växa inåt och att bygga Malmö tätare innebär en möjlighet att läka samman stadens olika delar, att fylla i med det som saknas och att göra det med den nya berättelsen som grund. Då kan rumslig organisation bli en del i framtidens kring miljö och social hållbarhet.” (Malmö stad, 2014:6)

Anledningen till att det behövs en stadigare förankring för vad social hållbarhet kan innebära, är att det är den svåraste av de tre hållbarhetsaspekterna att definiera (McKenzie, 2004:7). Tillsammans med att segregeringen i Sverige, och däri även Malmö, ökar (Malmö stad, 2013a:66) behövs det sättas i sitt sammanhang. Genom att jämföra social hållbarhet med ett perspektiv kopplat till rätten till staden möjliggörs en närmare undersökning av planeringen. Genom att kontextualisera och problematisera hur Malmö stad planerar, vidare uttryckt som vilka verktyg som används, kan följande studie erbjuda ett kritisk perspektiv till planeringsparadigmet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att genom teoretiska perspektiv kopplat till rätten till staden undersöka planeringen av Malmö för att operationalisera social hållbarhet och kritiskt analysera hur det skulle kunna innebära en gentrifieringsprocess.

För uppsatsens syfte ställs tre stycken frågor:

- Hur kan rätten till staden ses som en del av planering för social hållbarhet?
- Vilka konkreta verktyg för social hållbarhet, genom rätten till staden, går att identifiera i Malmö stads planering?
- Hur kan planering för social blandning, som ett verktyg i planeringen för rätten till staden och social hållbarhet, leda till gentrifiering?

För fråga ett förs en teoretisk diskussion som jämför teoretiska utgångspunkter för social hållbarhet och teoretiska utgångspunkter gällande rätten till staden. Därefter appliceras ramverket på Malmö stads planering för att svara på fråga två. För den tredje och sista frågan appliceras en teoretisk diskussion på Malmö stads planering.

1.2 Avgränsningar

Uppsatsen grundar sig ett intresse i att bryta ned begreppet social hållbarhet då det ofta framställs som brett. Studieobjektet har avgränsats till planeringen för Malmö

stad vilket medför att analysen avgränsas till det geografiska området Malmö stad. För uppsatsen görs ytterligare en avgränsning till pågående planeringsarbete i Malmö stad. Arbetet kommer därmed inte att innefatta andra aktörer än Malmö stad då huvudobjektet för uppsatsens undersökning är planeringen i sig. Avgränsningen för att exemplifiera planeringen görs till tre områden i Malmö: Botildenberg i Rosengård, Norra Sorgenfri samt Västra Hamnen. Områdena är valda med anledning av att deras planarbete, som motiveras med social hållbar utveckling, är pågående. Förutom det som analyseras av planeringsmål och strategier i den aktuella översiktsplanen görs därmed inget försök till fullständig kartläggning av Malmös planeringsarbete. De tre ovan nämnda områdena som exemplifierar planeringen är delar av prioriterade områden i Malmö stads Planstrategi (Malmö stad, 2014:60).

Fallet kommer inte att diskuteras som generaliserande utan som ett specifikt fall i ett lokalt sammanhang, men i en bredare social hållbarhetsdiskurs. Med anledning av att gentrifieringsprocessen sträcker sig över en längre tid kommer uppsatsen inte att undersöka om gentrifiering äger rum. Analysen kommer däremot bidra med en kritisk analys av vad planering för social blandning skulle kunna innebära.

1.3 Disposition

Avsnittet som följer nedan presenterar uppsatsens teoretiska ramverk, som introduceras med tidigare forskning inom området social hållbarhet och social blandning, samt dess koppling till teorierna. Ramverket innefattar perspektiv angående social hållbarhet, rätten till staden samt social blandning och gentrifiering. I avsnittet presenteras även en teoretisk reflektion gällande teoriernas relevans. Avsnittet som följer efter det öppnar med en metodologisk reflektion för att sedan redogöra för valet av fallstudie som strategi, metoderna för datainsamling: intervju och litteraturstudie, samt en reflektion av valda metoder och material. För att kontextualisera studien återges därefter en kortare bakgrund som redogör för planering i Sverige tillsammans med en beskrivning av Malmö. I avsnittet som följer därpå sammanförs teori och inhämtad empiri i en analys strukturerad efter utformningen av uppsatsens frågeställningar. I en första teoretisk

fas för analysen undersöks social hållbarhet i relation till konceptet rätten till staden för att få ett ramverk, och på så sätt få fasta punkter för att möjliggöra en analys av social hållbarhet. Därefter, i den andra delen av analysen, appliceras ramverket på Malmö stads planering. Planeringen är analysobjektet för även den tredje och sista delen av analysen, planering för social blandning, i koppling till tidigare perspektiv, som tar upp en mer kritisk diskussion beträffande social blandning och gentrifiering. Det avslutande avsnittet inleds med en slutsats där frågeställningarna besvaras. Slutsatsen åtföljs av förslag på vidare forskning samt en kritisk diskussion av uppsatsen.

2. Teoretiskt ramverk

Följande avsnitt behandlar uppsatsens olika teoretiska perspektiv; social hållbarhet, rätten till staden samt social blandning tillsammans med gentrifiering. Som en början till, och som en del av, de teoretiska perspektiven presenteras tidigare forskning inom området. Avsnittet avslutas med en reflektion av teoriernas relevans.

2.1 Tidigare forskning och anknytning till ramverket

För att placera denna studie i en akademisk kontext tas tidigare forskning angående social hållbarhet och social blandning upp. Social hållbarhet i städer har diskuterats av ett flertal forskare. Abbott (2000) försöker i sina studier av Sydafrikas huvudstad Kapstaden analysera till vilken grad den nya rumsliga utvecklingen kan implementera social hållbarhet i den differentierade staden (Abbott, 2000: 292). Abbotts studier är genomförda i en annorlunda kontext men blir relevanta då forskningen strävar efter att visa vad som ligger till grund för implementering av social hållbarhet, vilket även en del av syftet med denna uppsats.

Även utgångspunkter för social blandning är relevanta för senare analys. Musterd och Andersson (2005) har i sin forskning analyserat om blandade upplåtelseformer skapar social blandning, och om social blandning i sin tur skapar sociala möjligheter. De har bland annat gjort studier i Sverige, där slutsatsen var att det inte finns någon genomgående korrelation mellan blandade upplåtelseformer, social blandning och individuella möjligheter (Musterd & Andersson, 2005:774-779). Även om denna uppsats inte kommer att undersöka graden av social blandning kommer förhållanden som Musterd och Andersson lyfter fram att användas som en teoretisk utgångspunkt. Även Lees (2014) har gjort studier angående social blandning, i bland annat Nederländerna, som visat att termen används som verktyg för inkludering men kan leda till bortträngning (Lees, 2014: 81-83). Även detta förhållande kommer att användas för analysen i denna uppsats och tas därför nedan upp som en del av det teoretiska ramverket.

Svårigheten i att definiera social hållbarhet exemplifieras genom uppsatsen och belyses av forskare som McKenzie (2004). Men även i en svensk kontext av Gustavsson och Elander (2013) som i sin rapport studerar möjligheten till mätbara indikatorer för uppföljning av stadsbyggnadsprojekt.

2.2 Social hållbarhet

Hållbar utveckling är idag ett vedertaget begrepp som, med så många betydelser och nyanser att hållbarhet, enligt McKenzie (2004) har ett behov av definition vid användning. Konceptet hållbarhet kom som en reaktion på 1960-talets oro över miljöförstöring. 1987 gav The United Nations Commission on Environment and Development (UNCED), grundat 1980, ut sin rapport *Our Common Future*, mer känd som Brundtlandrapporten efter ordförande Gro Harlem Brundtland. I rapporten syftar social hållbar utveckling till: utveckling som tillgodoser dagens behov utan att riskera framtida generationers deras (McKenzie, 2004:1-2). Social hållbarhet är, som McKenzie skriver, svårare att definiera än de andra delarna, ekonomisk och ekologisk hållbarhet, inom hållbar utveckling.

“Further, all-purpose indicators of social sustainability are too general to be useful, and specific indicators need to be developed for particular companies, meaning that their usefulness to academic discourse in particular contexts of social sustainability is questionable.” (McKenzie, 2004:7)

Utveckling som ses som socialt hållbar kan också ses som att den ska sträva efter ökad livskvalitet för alla grupper i samhället (Stren & Pólese, 1999 i McKenzie, 2004:17). Social hållbarhet kan antingen ses som någonting samhället vill åtnjuta, ett mål, eller som någonting som redan existerar, i olika grad i olika samhällen och kallas ofta socialt kapital. Även om McKenzie ifrågasätter definitioner av social hållbar utveckling går det att se på några begrepp som hon lyfter fram, utifrån en modell som försökt göra en mer djupgående och täckande definition: (1) Jämlikhet: hela befolkningen skall ha tillgång till samma möjligheter, till exempel service, transport, boende, eller nöje, samt jämlikhet mellan generationer; (2) Mångfald: samhället skall jobba mot en högre inkludering för alla delar av befolkningen; (3) Sammankoppling: samhället erbjuder invånare sammankoppling på olika nivåer;

(4) Livskvalitet; erbjuds jämlikt; (5) Demokrati; och (6) Ledning: samhället erbjuder en öppen demokratisk process. McKenzie föreslår också att svårigheten med att definiera social hållbarhet inte ska ses som någonting negativt utan får oss att fortsätta söka svar (McKenzie, 2004:13, 17-21).

Andra teoretiker håller också med om att social hållbarhet är mångfacetterat. När Stren och Polése (2000) skriver om social hållbarhet baseras det på att länder och styren närmar sig social begreppet på olika sätt, vilket leder till att det blir själva styrandet som kan ses som vad som definierar social hållbarhet. Med det menas politik och institutioner som kan integrera olika grupper och kulturer i samhället. Författarna anser att genom att minska segregering i städer, blir de mer jämlika, och därmed uppnås en högre nivå av social hållbarhet. Eftersom att de lokala skillnaderna påverkar ses processer i städer som flytande. Kontexten förändras konstant, varpå även utvecklingen av social hållbarhet behöver vara mer nyanserat och kontextbaserat. En utav den sociala hållbara utvecklingens centrala delar är, enligt dem, att kunna balansera mångfald och social inkludering. Genom att balansera mångfald och kunna inkludera grupper främjas social hållbarhet (Stren & Polése, 2000:3-15).

Inkludering kan också ses i det uppdrag regeringen gav Boverket (2010a). En kunskapsöversikt togs fram som fokuserade på social hållbarhet, men speciellt fokus i rapporten läggs på socioekonomiskt svaga bostadsområden. De lägger fram teman som enligt dem kan hjälpa planering att arbeta mot segregation och därmed för integration. Många översiktsplaner beskriver, enligt Boverket, just den ökande segregationen i städer som ett problem, ett problem som måste åtgärdas med utveckling som är socialt hållbar. ”[E]n segregation som innebär en rumslig uppdelning mellan olika funktioner i staden och brist på samband mellan vissa socioekonomiskt svaga bostadsområden och staden i övrigt” (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:136). Bristen på samband mellan olika områden i staden kan enligt Boverket leda till intressekonflikter när bostadsområden kompletteras med annan bebyggelse. Det kan hindra områden från att få en varierad bebyggelse då, det som Boverket kallar, mer välmående områden har ”en mycket större opinionsbildande kraft” (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137).

Boverket (2010b) återkommer till fem olika teman: (1) Helhetssyn: att kombinera olika insatser för olika ändamål; (2) Variation: av bostadsformer, funktioner, mötesplatser mm; (3) Samband: länka samman staden, fysiskt och

socialt; (4) Identitet: invånarna ska positivt identifiera sig med sitt område; och (5) Inflytande och samverkan (Boverket, 2010b:10, 44-56).

Social hållbarhet kan alltså beskrivas från olika perspektiv men kan sammanfattas som svårdefinierat och i behov av att vara kontextbaserat. Teorierna visar också en dragning mot att vela dela upp konceptet, för att på så sätt kunna applicera det lättare.

2.3 Rätten till staden

Rätten till staden, eller staden som rättighet, kan belysas ur ett antal olika synvinklar för att få ett ramverk att bygga analysen på. Som Larsson och Jalakas (2008) skriver slår portalparagrafen i Plan- och bygglagen fast att lagen ”syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden” (Larsson & Jalakas, 2008:36).

Lefebvre (1968) beskriver i sitt resonemang, om hur vi kan förstå staden som fenomen, som ett verk där staden som sådan produceras genom människor. Samhället producerar därmed olika urbana processer. Lefebvre skriver att det praktiserar segregation som visar sig i extremform i getton som uppstår. Samtidigt som städerna är segregerade, skriver Lefebvre, ”tror och vill sig samhället *koherent*” (Lefebvre, 1968:48). Han kallar denna strävan efter koherens, tillsammans med strävan efter integration samt deltagande, för samhällliga tvångstankar. Segregationens offer, vad som beskrivs som arbetarklassen, drivs bort från det ”verkliga eller möjliga stadslivet” (Lefebvre, 1968:48). Genom att bygga upp en analys för att förstå staden, visar Lefebvre också att det är i staden som människors rättigheter kan formas (Lefebvre, 1968: 19,48-56).

”Rätten till staden manifesteras som rättigheternas högsta form: rätt till frihet, till individualisering i socialiseringen, till boplatsen och boendet. Rätten till verket (till deltagande handling) och rätten till tillägnelse (ej att förväxla med rätten till egendom) impliceras i rätten till staden.” (Lefebvre, 1968:66)

Även Harvey (2008) skriver om rätten till staden och poängterar att den tid vi lever i nu lyfter människors rättigheter som mer centrala, någonting som visar sig i att rättigheterna får mer plats i stadsutvecklingen (Harvey, 2008 i Harvey, 2009:315).

Det kan vi känna igen i Lefebvres teori om att människan har olika behov, socialt bearbetade behov och specifika behov. När städer utvecklas menar Lefebvre att vi måste utveckla planering för det sociala, genom förstå vilka behov invånarna har (Lefebvre, 1968:49).

”Genom dessa specificerade behov lever och överlever ett grundläggande begär. Leken, sexualiteten, de kroppsliga handlingarna som idrotten t.ex., den skapande verksamheten, konsten och kunskapen är alla särskilda uttryck och tillfällen för detta begär; de överskrider i större eller mindre utsträckning arbetets fackindelning. Behovet av staden och stadslivet slutligen kan bara uttrycka sig fritt inom de perspektiv som just här försöker lösgöra sig och vidga synfältet.” (Lefebvre, 1968:49)

Specifika urbana behov beskrivs också som behovet av, vad Lefebvre benämner som, kvalificerade platser. Med det menas platser där fokus ligger på att det ska finnas tid för möten, och inte att utbytet på platserna ska bestå av bytesvärde, som mycket annat. Framhålls gör också att ingen yrkesgrupp, som arbetar med utvecklingen av städer, skapar samhällsförhållanden, utan kan endast under gynnsamma former underlätta för dem. Det är samhällslivet i sig som skapar nya former, och det som bör formuleras som rätten till staden är, enligt Lefebvre, rätten till stadsliv (Lefebvre, 1968:49-51, 56). I Lefebvres produktion av nya nyttigheter kan vi se hur sociala behov skapas i socialt skapade rum, genom interaktion, och samtidigt skapar rummet.

”De sociala behoven leder till produktion av nya ”nyttigheter” som inte är några ting vilka som helst, utan sociala ting i rummet och i tiden. Det urbana samhällets människa är redan en människa rik på behov: en människa med många behov som väntar på att objektiveras, att realiseras.” (Lefebvre, 1968:60)

I en fortsättning av teoretiseringen kring rumslighet och dess påverkan går det att peka på Knox och Pinch som skriver att städer har ett ständigt utbyte mellan kulturer, vilket kan påverka hur rummets formas samt hur invånarna ser sig själva. De beskriver att mötenas karaktär kan leda till olika saker, det kan uppstå sociala gemenskaper, men också social segregation. Knox och Pinch tar också upp att Harvey skriver att rummet är socialt konstruerat. I och med att rummet är socialt konstruerat, och påverkas av möten av olika kulturer ger det olika innebörd för olika sociala grupper (Knox & Pinch, 2010:187, 193).

Hur städer utvecklas och vad som kan erbjudas i dem diskuterar Harvey (2011) som någonting som idag blivit en handelsvara, i form av vad han beskriver som det goda stadslivet. Han poängterar att det har lett till att "[v]i lever i en alltmer splittrad och konfliktutsatt urban miljö" (Harvey, 2011:146). I Harveys diskussion om pengar, tid och rum poängterar han att någonting som ingått under att ha rätt till staden är frihet: "...möjligheten att fritt röra sig i rummet har uppfattats som en viktig rättighet, både som idé och som social praktik" (Harvey, 2011:80). Men friheten till att få röra sig i staden behöver för den delen inte tillfalla alla invånare lika. De som har minst makt kan ibland vara de som kan röra sig mest fritt i rummet, samtidigt som Harvey poängterar de som har makt över hur rummet skapas kan påverka hur samhället utvecklas (Harvey, 2011:80, 86).

I vår längtan efter att få röra oss fritt i rummet finns också en längtan efter att få behärska det. Som Harvey skriver kan ägande ge sagda ägare en känsla av att kontrollera rummet, där de som inte har råd att köpa sin bostad därför kan göra försök till att uttrycka social kontroll i andra sammanhang. Den högt värdesatta rättigheten som diskuterades ovan, att få röra sig fritt i rummet hamnar därför i kontrast till strävan efter att behärska rummet (Harvey, 2011:98). Men "[r]ätten till staden är något mycket mer än den enskildes fria tillgång till stadens resurser: det är en rätt att omforma oss själva genom att omforma staden. En sådan rättighet kan inte vara individuell utan måste vara kollektiv" (Harvey, 2011:134).

En del av rätten till staden är därmed rätten att utveckla staden. Men olika sociala grupper har enligt olika perspektiv inte samma förmåga att utveckla staden. Mycket av Madanipours (1998) tankar handlar om tillgång till arenor; social exkludering kommer av att inte ha tillgång till den ekonomiska, politiska, kulturella eller flera av dessa arenor. Olika sociala grupper kan uppleva olika mycket exkludering, det kan också leda till rumslig exkludering (Madanipour, 1998:205-207, 210). Det leder till att invånare är olika begränsade i staden. De som är exkluderade från fler arenor kan också i rummet vara mer socialt begränsade i rummet. Det går alltså att säga att den fysiska miljön formar hur begränsade vi är i rummet, samt hur mycket vi kan påverka dess utformning.

"The physical organization of space, using elements from the natural or built environment, has been socially and symbolically employed to put visible and strict limits on our spatial practices." (Madanipour, 1998:208)

Madanipour skriver också att rummet får stor påverkan på inkludering eller segregering av det urbana samhället. "It is a manifestation of social relationships while affecting and shaping the geometries of these relationships" (Madanipour, 1998:209). Rummets representation går enligt Harvey inte att föreslå men de tre rummen: det fysiska, rummet, rummets representation och representationernas rum, hålls i dialektisk spänning då de kan påverka varandra. "Rummets representation kan till exempel påverka hur det levs och till och med hur det fysiskt förnimms" (Harvey, 2011:36).

Friheten att forma staden lyfts alltså, av Harvey, fram som den mest värdefulla av mänskliga rättigheter, och samtidigt den mest försummade. Den process som vi kallar urbanisering har, enligt honom, alltid varit ett klassfenomen. När städer uppkommit har urbaniseringen förutsatt att distributionen av vad städer för med sig, i form av det Harvey benämner som överskottsprodukten, blivit ojämnt fördelat. Harvey sammanfattar delar av sin analys med att konstatera att urbaniseringen till stor del berott på "absorptionen av kapitalöverskott", som med tiden spritt ut sig geografiskt (Harvey, 2011:154).

Inom det område som kallas geografi har delar av analyserna utgått från normativt tänkande, med har Harvey (2009) skriver att det normativa begreppet om social rättvisa¹ inte har varit en del i dem, eftersom att teorierna ofta utgått mer ifrån ett effektivitetsperspektiv. Rättvisa kan, enligt Harvey, förstås som principer, som ska jobba emot den ojämna distribution som nämndes ovan. Svårigheten i utvecklingen av staden ligger dels i att bestämma vad som ger invånare rätten till jämn distribution, samt att sedan bygga en stad som kan mäta och se till de behov som uppstår. Principerna, och utmaningen för stadsutvecklingen, utifrån social rättvisa går alltså ut på att kunna erbjuda rättvisa förutsättningar för invånarna i staden (Harvey, 2009:96-99, 110).

Harvey skriver att skapade rum i den moderna staden som utvecklingen lett till idag har inbyggda ideologiska syften. Rummet reflekterar ideologierna för de som har makten att skapa rummet, i och med att den urbana miljön är full av influenser som kan ses som ideologiernas reflektion, som i sin tur påverkar invånarna. Harvey

¹ Egen översättning av *social justice* i Harvey (2009)

framhåller att "[i]t is probable that our culture, conceived of as an ethnic domain, emanates from created space more than it succeeds from creating space" (Harvey, 2009:310).

Vad som blir viktigt i rätten till staden är tanken om att rummet, som invånarna lever i, påverkas av olika faktorer. Det är också i rummet som frihet eller begränsningar visar sig, vilket leder till att rätten till staden går att se på som rummets möjligheter till att inkludera på olika sätt.

2.4 Social blandning och gentrifiering

Social blandning beskrivs ofta som ett verktyg eller medel och behöver åskådliggöras för att förstå sammanhanget. Ostendorf, Musterd och De Vos (2001) skriver hur social blandning används som ett verktyg för att motverka geografiskt koncentrerad fattigdom, det vill säga exkludering i form av segregering.

"In essence this policy of urban restructuring can be characterised as 'mixing as a solution for poverty'. So, the 'battle' against ghettos is a battle against segregation, which is a battle against poverty concentrations that are supposed to negatively influence social upward mobility." (Ostendorf, Musterd & De Vos, 2001:373)

Sociala svårigheter för boende i, vad som här kallas, 'ghetton' är utsatta just på grund av områdes position. Eftersom att medelklassen har råd att flytta blir koncentrationen av fattiga oftare högre, vilket i sig sätter de som bor i segregerade områden i en sits som gör dem isolerade från resten av staden och samhället. "Clearly, these kinds of visions are the fears expressed by scholars and politicians when they speak of a 'divided city'" (Ostendorf, Musterd & De Vos, 2001:373).

I en fortsatt utveckling av exkludering skriver Rose att "den goda staden" blivit en del av hur städer marknadsför sig, när städer nu måste konkurrera med varandra. Det innebär ofta att vi ska sträva efter inkluderande bostadsområden för att uppnå denna goda stad (Rose, 2004:281 i Thörn & Holgersson, 2014:76). Fainstein (2005) skriver hur det urbana tillvägagångssättet att bygga den goda staden kan ge högre standard i det urbana sammanhanget, men framhåller att det inte är någon universallösning. Metoden, som hon beskriver det, bygger den goda staden genom

att bygga för en blandning av varierade boendeformer. Men att planera på det sättet, med varierade bostadsformer bland annat, kan bli en mall för förtätning.

“The new urbanist approach of intermixing a variety of building types and levels of affordability, along with its support for transport-oriented development, is not the panacea that some of its supporters assume. If, however, it becomes the template for in-fill development (rather than the formula to justify destruction of public housing), it can provide a physical framework for a city that offers a higher quality of life to residents and visitors.” (Fainstein, 2005:16)

Lees (2008) ser också, om än mer, kritiskt på hur städer använder sig av social blandning. Hon framhåller i sin artikel att social blandning inte bör vara påtvingad, men att vi, planerare, tjänstemän och akademiker, bör hålla möjligheten till blandning öppen, för att ge invånare en större frihet. Stadsplanering kan, genom att planera städer på olika sätt, arbeta med att förstärka individens omgivning. Genom att, som Lees ger exempel på, försöka planera bort känslan av otrygghet som kan ha byggts in i staden. Men just social blandning, som blivit populärt inom planering för att stärka områden, blir ifrågasatt som ett verktyg för gentrifiering (Lees, 2014:96; Ostendorf, Musterd & De Vos, 2001).

Utvecklingen i städer idag drivs bland annat av, som Rose poängterade, att städer måste konkurrera med varandra. En tävling som tar sig uttryck genom att städer måste visa sig attraktiva, genom att vara bäst i att inkludera. Lees menar att den utvecklingen har lett till städer förespråkar inkludering via social blandning. Social blandning, enligt henne, kan däremot användas som ett verktyg för att maskera en gentrifieringsprocess. Som hon skriver ”[i]stället används termer som stadsrenässans, stadsförnyelse, stadsutveckling och hållbara städer” (Lees, 2014:76). Retoriken gör det möjligt att förbise de negativa aspekterna av gentrifiering, till exempel bortträngning av olika sociala grupper från områden. Den maskerade processen, gentrifiering, förespråkas alltså via social blandning vid utvecklingen av områden för att det anses förbättra grannskapen och miljön för dess invånare. Ökad social blandning används då effekterna, enligt de som förespråkar det, är mindre segregerade områden (Lees, 2014:73-83).

Själva processen vi kallar för gentrifiering har, enligt Lees, ”länge förknippats med mångfald, olikhet och social blandning”, som i sig ses som något som kan motverka negativa områdeseffekter (Lees, 2014:73). Men de mekanismerna som

ska kunna stärka grannskapen, som Lees lyfter fram dem, har inte kunnat stärkas i någon forskning (Lees, 2014:85). Den forskning som Lees presenterar visar mer på att socialt blandade områden snarare är socialt segregerade, även om den eftersökta effekten har varit den motsatta. I, till exempel, Nederländerna ses social blandning som ett verktyg för att locka höginkomsttagare till att flytta in i vissa områden, och därmed kunna sprida ut fattigdom i städer. Med analyser av områden i Nederländerna visar att social blandning inte stärkt den sociala sammanhållningen (Lees, 2014:81-83).

I sin analys har Musterd och Andersson (2005) definierat social blandning som dels blandade inkomstnivåer bland individer, och dels etnisk blandning. Författarna håller med om att teorier tidigare erbjudit ett självklart sätt att förklara hur sociala möjligheter kan uppstå. Genom en koppling mellan blandade upplåtelseformer, som i sig leder till social blandning, som i sin tur leder till sociala möjligheter. Däremot konstaterar deras forskning att det sambandet är, om ens existerande, väldigt svagt. De skriver också hur Sverige som land sedan 1974-1975 haft social blandning som mål i urban utveckling, men att det har prioriterats framför individens frihet att välja själv (Musterd & Andersson, 2005:764-771, 786).

Social blandning som verktyg kan, som diskuterad ovan, leda till en gentrifieringsprocess. Glass var den som på 1960-talet myntade begreppet gentrifiering, ett koncept som analyserade den process där medelklassen flyttade in i områden vars sociala karaktär förändrades. Som Thörn och Holgersson (2014) skriver skapar gentrifiering segregation ”genom en rumslig uppdelning av staden” (Thörn & Holgersson, 2014:13). Enligt dem går processen inte att analysera för sig, utan måste ses i en bredare kontext. De beskriver att gentrifiering är processen där socioekonomiskt starkare flyttar in i låginkomstområden, vilket först resulterar i blandade bostadsområden men som sedan leder till bortträngning och segregering av socioekonomiskt svaga (Thörn & Holgersson, 2014:13-14).

Gentrifiering som forskningsfält har varit uppdelad mellan olika teorier och ståndpunkter, konsumtionsbaserade modeller och utbudsmodeller, som idag förenats. För gentrifiering finns ”en grundläggande ekonomisk drivkraft som förändrar markvärden och därigenom kapitalflöden i den byggda miljön” (Clark, 2005 i Thörn & Holgersson, 2014:16). Som Clark (2005) uttrycker det leder förändringar av den byggda miljön, och andra sätt att förbättra markanvändningen, till att invånare med lägre socioekonomisk status blir utsatta för bortträngning när

nya invånare flyttar in. Men hur processen ser ut kan, enligt Clark, bero på olika saker. Det finns platsbundna variationer som gör att gentrifieringsprocessen, där den äger rum, inte ser likadan ut överallt utan ter sig olika (Clark, 2005:37-44).

Gentrifiering kan alltså dels vara att bostadsområden byggs om och förnyas, vilket kan leda till att hyrorna i området höjs. Processen fortgår genom att de som inte har råd att bo kvar måste flytta ut när nya invånare flyttar in, vilket i sig kan vara en effekt av social blandning. Men gentrifiering kan visa sig på andra sätt. Förutom höjda hyror kan processen leda till andra effekter, som i ett exempel där Haussman strukturerade om Paris, skapade han även ”förutsättningarna för det moderna stadslivet” (Thörn & Holgersson, 2014:16-17). Som också Smith & William lägger fram det är gentrifieringsprocessen större än bara ombyggnationer, det är bara en del ”av en mer djupgående ekonomisk, social och rumslig omstrukturering” (Smith & William, 1986:3 i Thörn & Holgersson, 2014:19).

2.5 Reflektioner angående teorival

De olika teorierna och teoretikerna formar tillsammans ett ramverk för studiens syfte; att analysera hur Malmö planerar för social hållbarhet via rätten till staden, och hur det kan innebära en gentrifieringsprocess. Teorier om social hållbarhet är därför relevanta för att påvisa nyansen i dess definition. Det går därmed att relatera till perspektivet som här kallas rätten till staden, eller staden som rättighet. Teorier gällande rätten till staden blir relevanta för att hitta verktygen i Malmö stads planering, samtidigt som teorier om social blandning och gentrifiering är relevanta för att kritiskt kunna granska nämnda planering.

I argumentationen för att teorierna är relevanta för analys av undersökningsobjektet behövs även dess kontextuella relevans diskuteras. Det går till exempel att hävda att Lefebvres teorier, som utvecklades under senare delen av 1960-talet inte är lika aktuella nu, närapå 50 år senare. Men eftersom att förhållningssättet som teorierna påvisar ligger mycket som grund till, den mer moderne, Harveys tankegångar används de här som en del av en originalidé.

En annan kritik av utvalda teorier är att vad som, ibland, benämns som arbetarklassen inte problematiseras mer. Vem som ingår och vem som inte ingår i arbetarklassen, eller liknande problematisering av klass har inte varit ett fokus för

studien. Vissa teorier tar också upp sociala grupper men inte heller där förs någon diskussion om vilka dessa sociala grupper skulle vara. Däremot kan det vara ett ämne för vidare forskning, se avsnitt 6.3.

3. Metodologi och metod

Följande avsnitt tar upp metodologi, val av fallstudie som strategi, tillämpade metoder för insamling och analys av data samt en reflektion av metoder och material.

3.1 Metodologi

”Verkligheten är så komplicerad att vi inte kan få grepp om den, och därför tolkar vi den olika” (Thurén, 2007:170). När studier som denna genomförs i ett vetenskapligt namn, blir det ett försök till att söka sanningen. Däri måste det finnas en medvetenhet om att, som Thurén (2007) skriver, det bara är en provisorisk sanning. För uppsatsens strategi diskuteras validitet nedan, men viktigt är att poängtera att det är svårt att definiera vad som är vetenskap. Men att se på problem och försöka analysera kan ses som det driver vetenskapen framåt (Thurén, 2007:170-173; Bjereld, Demker & Hinnfors, 2002:12).

Genom studien, i tankesättet som format problemformulering likväl som vid urval och analys, görs påståenden för en avgränsad urban sociologi, urban politik, geografi, ekonomi, planering osv. Samtidigt, som Harding och Blokland (2014) menar, är det egentligen problematiskt att skilja dem från varandra, eller ens från andra discipliner (Harding & Blokland, 2014:1,7). På samma sätt finns en underliggande tanke vid analys av data att det finns något bakom textens explicita utformning. Vid en noggrannare utläggning skulle det kunna kallas diskursanalys, där forskaren försöker analysera vilka diskurser som visar sig vid dekonstruktion av data. Denscombe (2011) förtydligar och skriver att det finns många olika former och variationer av analys inom diskursanalys, men att en gemensam faktor är att saker inte tas för vad det är (Denscombe, 2011:394-396). Vid denna studie har inga försök gjorts till att, utifrån en teoretiskt utgångspunkt i diskursanalys, avtäckas något med hjälp av det perspektivet. Däremot har mitt förhållningssätt till data och

forskning varit att företeelser och förhållanden som beskrivs inte helt ska tas för vad de är.

Fallstudier, som varit strategin, brukar inom samhällsvetenskapen oftast följa en induktiv logik (Holt-Jensen 1999:67). För studiens genomförande har snarare en abduktiv logik upprätthållits, det vill säga ett mellanting mellan induktiv och deduktiv logik då element från båda logikerna använts. Det innebär att studien inte tagit endast ett parti, utan både varit upptäckande och teoritestande (Holt-Jensen, 1999:62), i och med att det har varit en dialektisk process mellan teori och empiri. Vid första genomgången av analys kom nya perspektiv till, vilket ledde till att ytterligare en nyans kunde appliceras i det teoretiska ramverket. Detta skedde när appliceringen av rätten till staden som en del av social hållbarhet applicerades på Malmö stads planeringsarbete. Insikten var att Malmö använder blandning som ett verktyg för att uppnå den rättvisa staden, vilket resulterade i att en teoretisk diskussion samt applicering gällande social blandning lades till.

3.2 Fallstudie som strategi

För uppsatsens syfte användes organisationen Malmö stads planeringsarbete som fall, vilket gjorde att undersökningen kunde gå på djupet och studera saker i detalj. En av fallstudiens starka sidor är att forskaren kan använda olika typer av data och metoder för att uppnå sitt syfte. Andra fördelar med att använda fallstudie som strategi innefattar dess möjlighet att analysera sociala processer samt möjligheten att pröva eller bygga teori (Denscombe, 2011:61,71). Problematiskt vid användning av fallstudie som strategi kan vara trovärdigheten för generalisering. Det innebär att det är av stor vikt att forskaren är noggrann med att visa vad som kan gå att jämföra och att visa hur processen gått till. Ett annat problemområde för strategin är vilka datakällor som ska, alternativt inte ska, ingå i studien samt att ”skaffa sig tillträde till fallstudiens miljöer” (Denscombe, 2011:72).

För uppsatsen användes inte fallstudie som en strategi för att göra generaliseringar eller lägga fram bevis utan, som Flyvbjerg (2006) tar upp, för att lära mig någonting. Flyvbjerg redogör för att strategin brukar uppfattas som mindre vetenskaplig än andra och listar utifrån det olika missuppfattningar relaterade till fallstudier. En av dessa missuppfattningar är att fallstudier får ett partiskt utfall, att

forskarens förutfattade tankar bekräftas. Men subjektivitet och verifikation är, enligt Flyvbjerg, snarare en del av den vetenskapliga processen. Fallstudien uppfattas dessutom av Flyvbjerg som en strategi som hellre falsifierar än verifierar, vilket skulle gå emot att strategin används för att bekräfta utformade förkunskaper. Att ta med sig från vad som gör en fallstudie är också att den inte behöver använda endast kvantitativa eller kvalitativa metoder. Flyvbjerg noterar att god vetenskap är problemdriven, den väljer metoderna som bäst lämpas för studiens syfte (Flyvbjerg, 2006:224, 234-242).

Yin (2014) poängterar också att fallstudien ofta har fått kritik eller hanterats som en strategi som bara kan utföra explorativ forskning, och inte lika bra ämnad för deskriptiva eller explanativa² ansatser. Yin hävdar däremot att alla vetenskapliga strategier kan användas för olika förklaringsmodeller. Fallstudien tillåter forskaren att angripa ett socialt komplext fenomen, vilket har gjort det till en populär metod. Yin skriver att strategin är att föredra när studien vill ha svar på ett, som i detta fall 'hur', vilket ofta är ur en explanativ ansats (Yin, 2014:3-5). I sin beskrivning av vad som gör en fallstudie tar Yin även upp fyra relevanta test: konstruera validitet, intern validitet, extern validitet och reliabilitet (Yin, 2014:34). För det första testet har för uppsatsen flera källor använts. För det andra, som är speciellt intressant för explanativa ansatser, har den interna validiteten styrks genom logiska förklaringar i analysen av data. Genom det tredje har den externa validiteten visats på genom att diskutera generalisering samt urval. I det fjärde testet har reliabiliteten försökts stärkas genom att i detta avsnitt tydligt redogöra för processen.

Valet av Malmö som fall grundar sig i att de tidigare gjort ansträngningar för att arbeta mot ett mer socialt hållbart samhälle. Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö producerade år 2013 *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*, en rapport som riktar sig till alla som är intresserade av hållbar utveckling. Anledningen till att detta dokument inte används som material för insamling av data är dels dess innehåll; rapporten, som kommit att kallas Malmökommissionen, är fokuserad på hälsoskillnader och bevarande av hälsa i staden. I och med att min utgångspunkt för arbetet är social hållbarhet genom ett

² Egen översättning av *exploratory*, *descriptive* och *explanatory* ur Yin (2014)

perspektiv som ser på rätten till staden, blir den inte lika aktuell. Till exempel går det att reflektera över hur många gånger orden i titeln på rapporten förekommer: hälsa 779 ggr, välfärd 92 ggr och till slut rättvisa endast 8 ggr (Malmö stad, 2013). Tillsammans med det riktar sig rapporten till en väldigt bred målgrupp och går inte att klassificera som styrande plandokument utan finns till som ett medel som uppmuntrar till arbete för social hållbarhet.

Malmö valdes därutöver eftersom det är Sveriges snabbast växande stad (Malmö stad, 2016), vilket gör att verktyg för hur urbana processer hanteras kan kontextualiseras. Som konstateras i uppsatsens avgränsningar är fallstudien genomförd på Malmö stads planeringsarbete, men exemplifieras närmre i tre geografiska områden: Botildenborg i Rosengård, Norra Sorgenfri och Västra Hamnen. Anledningen till detta är att för studien ville jag använda områden som är i ett pågående planeringsarbete, styrkt i utveckling för social hållbarhet. Det medförde att material för enskilda områden inte ännu var så omfattande, därför användes tre områden för att få en högre mättnad av data.

3.3 Metoder

För studien har olika kvalitativa metoder använts för att på så sätt kunna bekräfta eller ifrågasätta fynd samt att det ger en möjlighet till att göra data mer fullständiga. Som Denscombe skriver, är det ett sätt att komplettera forskningen. Något som även Yin styrker i sin argumentering för att fallstudier gynnas av att blanda metoder. Genom att använda olika metoder ökar möjligheten till att ge en mer fullständig bild. Nackdelarna inkluderar tidsramen för forskningen, vid användandet av mer än en metod kan konsekvensen bli att tiden för datainsamling och analys blir mindre. Analysen kan också bli mer komplicerad, samt att besvärligheter kan uppstå om fynden inte överensstämmer. Däremot kan skillnader och motsägelser ses som intressanta för fortsatt forskning (Denscombe, 2011:184-190; Yin, 2014:36). För denna studie har metoderna intervju och litteraturstudie brukats för att samla in data.

3.3.1 Intervjuer

Intervjuerna ämnade ge data för att bygga en utökad förståelse om arbetet inom Malmö stad, för att på så sätt se hur Malmö stads planering såg ut. Eftersom att jag

själv genomfört intervjuerna med samtliga tjänstemän kan vi kalla data som insamlats via denna metod för primärdata. Som ingångsdörr till fältet användes överläggning med en tjänsteman från stadsförvaltning Norr i Malmö. Genom denna första kontakt fanns möjlighet till vidare intervjuer med tjänstemän. Intervjuer har i denna studie tillämpats för att få tillgång till viss information. Tjänstemännen var i detta läge ämnade att ge information som andra saknar, information som de hade för sin position (Denscombe, 2011:233).

För forskningen användes intervjuformen semistrukturerade intervjuer där en intervjuguide användes med ett antal teman (se Bilaga 1), baserade på det teoretiska ramverket, som avhandlades. Viktigt att notera är att intervjuerna inte såg likadana ut, på grund av deras semistrukturerade karaktär. För denna typ av intervju framhåller Denscombe vikten av forskarens flexibla inställning, genom att låta informanterna utveckla och följa upp på frågor. Intervjuerna har varit av typen personlig, där mötet bestått av en forskare, jag själv, och en informant, vilket gett många fördelar i bestämning av tid och plats. Dessutom var kontrollen över samtalen mindre komplicerad, samt att det har varit lättare att transkribera, än vid till exempel gruppintervjuer (Denscombe, 2011:234-235).

För fallstudien har fem stycken intervjuer utförts med fem olika informanter. Med tillåtelse från informanterna har alla intervjuer spelats in för att underlätta både intervjun och analyseringsarbetet efteråt då materialet transkriberats och analyserats. För analysen, där resultat från intervjuerna redovisas, kommer de intervjuade att benämnas som Informant 1-5. Informanternas identitet kommer därmed att anonymiseras i studien.

- Informant 1: Tjänsteman stadsförvaltning Norr, Malmö stad
- Informant 2: Tjänsteman Fastighetskontoret, Malmö stad
- Informant 3: Tjänsteman Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad
- Informant 4: Tjänsteman Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad
- Informant 5: Tjänsteman Fastighetskontoret, Malmö stad

Urvalet av informanter baserades på vilken position de hade, det vill säga i vilket område de var insatta i; Botildenborg i Rosengård, Norra Sorgenfri samt Västra Hamnen. Informanterna kontaktades via mail och hade därför på förhand kunskap om vilka teman som skulle diskuteras under intervjuerna. Samtliga intervjuer var bestämda på förhand och ägde rum på respektive förvaltning på Malmö stad, med

undantag av den inledande intervjun som tog plats på ett café i Lund. Som Denscombe skriver bör forskare tänka på om något, och i så fall vad, kommer att påverka relationen mellan forskare och informant. Att som i detta fall vara studerande vid Lunds universitet kan ha erbjudit en mer välvillig inställning till att delta i studien samt vad informanterna svarade. En annan nackdel med intervjuer är att de kan vara tidskrävande och svåranalyserade, med tanke på transkribering samt analys av data av som inte är strukturerat (Denscombe, 2011:246, 268). Dessutom kan tillförlitligheten ifrågasättas, "[i]ntervjuarens och kontextens inverkan innebär att det är svårt att uppnå konsistens och objektivitet" (Denscombe, 2011:269).

Vid analys av intervjuerna har data kategoriserats och identifierats via trender som återfanns i resultatet, en metod för att analysera data. Tematiseringen har baserats på kopplingar till teorier för att kunna svara på frågeställningarna (Denscombe, 2011:267). Dessa data presenteras sedan löpande i analysavsnittet, utifrån och i förhållande till det teoretiska ramverket, tillsammans med data inhämtat via dokument för att på så sätt tydligt visa hur slutsatserna drogs.

3.3.2 Litteraturstudier

Vidare undersöktes olika typer av dokument via metoden litteraturstudier. Det urval som gjordes på material baserades på dess aktualitet. Översiktsplanen analyserades eftersom att varje kommun, enligt Plan- och bygglagen, ska ha en aktuell översiktsplan (SFS, 2010: kapitel 3, 1§). Övriga plandokument som analyserats är de för områdena aktuella planprogram, samt tillhörande strategier. Urvalet av dokument är baserat på aktuella områden för pågående planering kopplat till social hållbarhet. Dessa insamlade data skulle, enligt Denscombe, kunna beskrivas som auktoritativa, objektiva och faktabaserade då de är offentliga (Denscombe, 2011:295-296).

Som Denscombe skriver är det den lätta tillgängligheten till skriftliga källor som underlättar till att analysera sådant material. Vid analys av dokument behöver forskaren, så även i denna studie, vara uppmärksam på dokumentets härkomst (Denscombe, 2011:299, 317). I detta fall har internet, via Malmö stads hemsida, använts för åtkomst och för granskning av ett flertal. Bedömningen jag gjort är att de för studiens använda skriftliga källor har en hög validitet då de är offentliga statspublikationer. Materialet har analyserats på ett liknande sätt som data hämtad

via intervjuer, genom att leta efter kategorier och teman kopplade till det teoretiska ramverket.

Gemensamt för använda dokument är att de är producerade av Malmö stad, i form av plandokument på olika nivåer. *Översiktsplan Malmö stad: Planstrategi* är en del av Malmös aktuella översiktsplan och antogs i maj 2014 (Malmö stad, 2014). *Planprogram Herrgården - Pp6031* är producerat för att kunna ligga som underlag till detaljplaner och analyseras eftersom att det har kopplingar till Rosengård i form av Rosengårdsfältet (Malmö stad, 2011:4). *Norra Sorgenfri Planprogram – Pp6020* är en uppföljning av visionsarbetet för Norra Sorgenfri och ska ligga som underlag för detaljplaner (Malmö stad, 2008:5). *Hållbarhetsstrategi för Norra Sorgenfri* är framtagen för att bidra med åtgärder för hållbar utveckling i området (Malmö stad, 2015:4). *Västra Hamnen 2031 ett hållbart och gott liv för alla* har tagits fram som en förvaltningsövergripande överenskommelse för den fortsatta utvecklingen av Västra Hamnen (Malmö stad, 2013b:3).

3.4 Reflektioner angående metod och material

För analys som gjorts av olika plandokument går att ställa sig kritisk till både urval och tillförlitlighet. Min bedömning är, som sagt, att dokumentens validitet är hög men samtidigt kan plandokument, så som till exempel översiktsplanen, vara av en mer visionsmässig karaktär. Samtidigt erbjuder innehållet likväl mer kortsiktiga, konkreta mål och har därför använts för analys.

Urvalet baserades som sagt på områden med aktuell planering, men kan också det kritiseras. Det hade varit intressant att göra en bredare analys på ett mer omfattande material men med hänvisning till uppsatsens tidsmässiga avgränsning valdes relevanta dokument ut. På samma sätt går det också att kritisera antalet informanter för intervjuer, som här begränsades till fem stycken. Olika anledningar ledde till antalet informanter, dels gjorde tidsramen det svårt att få tid till intervjuer med vissa tjänstemän men främst infann sig en mättnad av data relaterade till frågeställningarna.

För metoderna som valdes finns en risk att olika biases påverkar resultatet. Dels har jag som forskare förutbestämda tankar och kunskaper som påverkar min tolkning av resultaten. Mina förkunskaper har också, omedvetet och medvetet,

påverkat val av problem, teoretiskt ramverk, urval osv. ”På ett grundläggande plan måste vi genast inse att det aldrig finns någon forskning som står fri från inverkan från dem som genomför forskningen” (Denscombe, 2011:383). Som Denscombe skriver har forskarens jag en tendens att bli en integrerad del av forskningen vid kvalitativa studier. Detta har tagits i åtanke genom att i föregående avsnitt noggrant redogöra för studiens tillvägagångssätt, för att på så sätt visa hur processen gått till (Denscombe, 2011:381).

Utöver mina biases som studerande och forskare är det också av vikt att ha i åtanke vilka biases som informanterna haft. Informanterna var alla tjänstemän med olika positioner och arbetsuppgifter på Malmö stad, vilket gör att deras syn på hur planeringen för Malmö stad inte behöver vara objektiv. I fallstudien har informanternas och mina egna möjliga tendenser bland annat hanterats genom att försöka hålla en semistrukturerad intervju, utan att ställa ledande frågor. Men dessa tendenser, eller biases, går inte att komma ifrån utan är snarare, enligt mig, en del av forskningen.

4. Bakgrund

Följande avsnitt ämnar ge en bakgrundsbild av planering i Sverige samt Malmö som stad för att sätta studien i ett sammanhang.

4.1 Planering i Sverige

1947 övertog kommunerna huvudansvaret för den fysiska planeringen och planmonopolet infördes. 1988 bildades Boverket med ansvar för plan- och byggfrågor samt att det blev obligatoriskt för varje kommun att ha en översiktsplan (Nyström & Tonell, 2012:164-166). Planeringstraditionen i Sverige går därmed en lång tid tillbaka, men har som praktik förändrats genom tiderna beroende på vilka behov som har behövts mötas. Perspektivet som stadsutveckling har antagit nu ser, enligt föreningen för samhällsplanering, även till ekologiska och sociala aspekter (Alfredsson & Wiman, 1997:11).

Offentlig planering utgår ifrån politiskt uppsatta mål, för respektive verksamhet. Däri finns överordnade mål som sätts upp som en reflektion av ”den rådande politiska majoritetens uppfattning” (Nyström & Tonell, 2012:60). Målet om hållbar utveckling, skriver Nyström och Tonell, är ett sådant överordnat mål som berör merparten av verksamheterna, där kommunerna själva får tolka innehållet. Tvingande mål innehåller mål som innefattar bland annat säkerhet och hälsa medans dispositiva mål innefattar långsiktig hållbar utveckling samt lokalt antagna mål. Som Nyström och Tonell påpekar finns det få begrepp som används så frekvent inom samhällsområden som hållbar utveckling. I olika projekt är det ofta lättare att definiera mål för ekologisk och ekonomisk hållbarhet än social. För social hållbar utveckling blir, som de uttrycker det, kvalitativa värden mer avgörande (Nyström & Tonell, 2012:60-61, 124, 131).

4.2 Staden Malmö

Malmö var en av de städer som länge var en av Sveriges största industristäder, idag är det den stad i Sverige som växer snabbast. Det har varit den tredje största staden i landet sedan 1870-talet men under 1990-talet stötte Malmö på motgångar i och med industrins nedgång. Sen dess har en förändring skett med Malmö i omvandling. Staden har övergått från en industristad till vad som benämns som en kunskapsstad (malmo.se, 2016a). 2015 var den totala befolkningen i Malmö stad 322 574 invånare (malmo.se, 2016b). Det är en växande stad med ständig positiv nettoinflyttning där det under senaste åren har byggts i genomsnitt 1 200 bostäder per år. I en redogörelse för Malmös sammansättning beskrivs också att de har ett varierat bostadsbestånd med 46 % procent hyresrätter (32 % ägs av KMB), 36 % bostadsrätter samt 15 % äganderätter (malmo.se, 2016c).

Områdena som omnämns och används som exempel för planering i Malmö är Botildborg i Rosengård, Norra Sorgenfri och Västra Hamnen. Dessa områden är markerade som prioriterade av Malmö stad, vilket innebär att de har stora potentialer samt kapacitet till att fortsätta utveckla Malmö (Malmö stad, 2014:60).

I Södra Botildborg i Rosengård, på Rosengårdsfältet ska den första utvecklingen ske. Utvecklingen syftar att fokusera på sysselsättning, offentliga platser och vad de kallar för hållbart boende (malmo.se, 2016c). Området Rosengårdsfältet ingår i planprogrammet för Herrgården, Pp 6031, som syftar till att utveckla hållbara förslag som sedan kan bygga detaljplaner. I Södra Rosengård består bostadsbeståndet mestadels av hyresrätter, jämfört med norra delarna av området (Malmö stad, 2011:70).

I Västra Hamnen är idag cirka hälften av marken bebyggd eller detaljplanelagd, vilket betyder att det fortfarande finns fria ytor att planera och bebygga. Stadsutvecklingen beskrivs som kännetecknad av att testa nya metoder och idéer (Malmö stad, 2013b:6).

Norra Sorgenfri är ett av Malmös största utvecklingsområden och tanken är att det ska bli en del av Malmös innerstad, på grund utav dess centrala läge. Norra Sorgenfri är från början ett industriområde som kommunen vill använda till att bygga för fler invånare (Malmö stad, 2008:4).

5. Analys

I detta avsnitt kommer insamlad primär- och sekundärdata, insamlade genom intervjuer och litteraturstudier, att presenteras löpande tillsammans med teori, för att på så sätt i en analys svara på frågeställningarna.

5.1 Rätten till staden som en del i social hållbarhet

Både Lefebvre och Harvey poängterar vikten av frihet i stadsrummet som en del av rätten till staden via rätten till stadens resurser (Lefebvre, 1968:47, 66). Rätten till staden skulle kunna korrelera med vad som återfinns i McKenzies och Boverkets återkommande teman för social hållbarhet.

Den första kategorin som beskrevs: jämlikhet, där McKenzie skrev hur hela befolkningen skall ha tillgång till samma möjligheter går att koppla till stadens resurser och, även vad Boverket skriver som sin första kategori, helhetssyn. Det vill säga vad som exemplifieras genom service, transport, boende, nöje och ska, enligt Boverket, kombinera olika insatser för alla (McKenzie, 2004:13; Boverket, 2010b:44). Dessa möjligheter går också att tolka som stadsliv. Vad som beskrivs som det möjliga stadslivet innehåller att människan har olika behov, specificerade och sociala (Lefebvre, 1968:60), vilket medför att rätten till staden här kan ses som jämlikhet vid social hållbar utveckling.

Som beskrivet i Brundtlandrapporten från 1987 kan social hållbar utveckling betyda: utveckling som tillgodoser dagens behov men också framtidens (McKenzie, 2004:1-2). I en jämförelse med Harvey går det att se i hans tolkning av att människors rättigheter blivit mer centrala för utvecklingen (Harvey, 2008 i Harvey, 2009:315), någonting som kan passa in på hur utveckling, enligt Stren och Polése, idag inte får köras över, utan måste se till utvecklingen av civilsamhället. När de beskriver att social hållbarhet ska verka för att olika grupper i samhället främjas (Stren & Polése, 1999 i McKenzie, 2004:17) går även det att dra kopplingar till idén om rätten till staden. I och med att, som Lefebvre konstaterar, rätten till staden kan formuleras som rätten till stadsliv (Lefebvre, 1968:51). Stadsliv, i detta fall, kan tolkas som den gynnsamma miljön där stadens invånare erbjuds samma möjligheter

genom inkludering. Inkluderingens hot framställs av både teorier om social hållbarhet och teorier som fokuseras på rätten till staden som segregering (Lefebvre, 1968:66; Stren & Polése, 2000:3-15).

Som en fortsättning på resonemanget gällande segregationen i städer ses processen, av Lefebvre, som något som samhället praktiserar, även om samhället i sig vill vara sammanhängande och integrerande (Lefebvre, 1968:66). Det går att jämföra med Boverkets notering att översiktsplaner idag ofta beskriver hur segregationen är ett hot vi möter. En utmaning som samhället vill bemöta genom social hållbar utveckling (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137-138). Social hållbar utveckling, som ett sätt att lösa segregering, kan därför ses som rätten till staden i och med att Lefebvre framställer hur dess offer, arbetarklassen, inte får ta del av samma möjligheter, till det som lyfts fram tidigare som stadsliv (Lefebvre, 1968:66).

Även McKenzies andra kategori, mångfald går att jämföra med Boverkets kategori variation och ett perspektiv där rätten till stadsliv står i fokus. Att arbeta för mångfald beskrivs av McKenzie som att arbeta för en högre inkludering (McKenzie, 2004:19, Boverket, 2010b:45), samt att motsatsen till det, exkludering, beskrivs av Boverket som något som motverkar social hållbarhet (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137-138). Alltså, om exkludering motverkar social hållbarhet, kan inkludering sägas främja mångfald. I en jämförelse kan vi applicera det på tidigare nämnda behov.

Variation står också för variation av bostäder, funktioner och möten och kan, tillsammans med Boverkets egna kategori identitet, skapa förutsättningar för en positiv identifiering med sitt bostadsområde (Boverket, 2010b:10, 52). Vad som tidigare i analysen lyfts fram som stadsliv går att applicera inom McKenzies kategori livskvalitet (McKenzie, 2004:19). Livskvalitet går i det fallet att se som någonting som borde tillfalla alla jämlikt. Harvey hävdar att rättvisa borde ses som en uppsättning principer (Harvey, 2009:110). I relation till teoriernas utformning när det kommer till stadsliv skulle livskvalitet kunna ses som en av dessa principer.

Genom den tredje kategorin som lyfts av McKenzie, samhället erbjuder invånare sammankoppling på olika nivåer (McKenzie, 2004:19), kan jämförelser dras till inkludering i det som här kallas rätten till staden. I Harveys teori förklaras att rummets representation inte alltid går att förespå, men kan påverka hur det uppfattas (Harvey, 2011:36). I koppling till det kan även Madanipours

argumentering för rummets påverkan på exkludering och inkludering implementeras. I argumentationen ingick att exkluderingen från olika arenor visade sig i det fysiska rummet (Madanipour, 1998:209). Därför kan kategorin sammankoppling inom social hållbarhet kännas igen när samhället försöker inkludera på olika nivåer.

Sammankoppling kan även dras till Boverkets kategori samband där en fysisk sammankopplad stad eftersträvas, då det ses som ett led i att bli en socialt sammankopplad stad (Boverket, 2010b:52). Som Boverket skrev i sin kunskapsöversikt är ett problem, som ett resultat av segregering i städer, inte bara den rumsliga uppdelningen mellan grupper och funktioner, utan också bristen på samband mellan socioekonomiskt svaga grupper och övriga delar av staden (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137-138). Denna samhälleliga exkludering går att återse i Lefebvres resonemang angående hur segregering leder till att den svagare, om han uttrycker det: arbetarklassen drivs bort. Det som han kallar stadsliv skulle kunna vara det som Boverket beskriver som funktioner. I och med att det är det som den svagare gruppen inte får ta del av. Bristen på samband, som beskrivet av Boverket, kan kännas igen dels i Harveys redogörelse för att vi lever i en allt mer splittrad miljö (Harvey, 2011:146).

Splittringen och konflikterna kan jämföras med utmaningen i segregering som Boverket tar upp. Men bristen på samband kan också jämföras med Harveys tankar om att skapade rum i den moderna staden reflekterar ideologiska syften, det vill säga makthållarnas ideologier (Harvey, 2009:310). När makthållarna då är de som inte är exkluderade i staden, som har möjlighet att ta del av stadsliv, regenererar det segregering och därmed bristen på samband mellan grupper. Det går att återkoppla till vad Boverket skriver om det i utvecklingen av stadsrummet finns konflikter mellan olika socioekonomiska bostadsområden. Enligt dem kan konflikterna, som nämnt är en del av teorier gällande rätten till staden, motverka skapandet av variation eftersom att starkare socioekonomiska grupper kan ha mer makt i bestämmandet (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137-138).

För Harvey är den processen också en reflektion av marknadskrafterna, och vilka ideologiska syften som fylls (Harvey, 2009:310). I en reflektion går det att jämföra med hur social hållbarhet, av McKenzie, kan beskrivas som ett mål (McKenzie, 2004:13). Om målet är social hållbarhet kan det kartläggas som ett ideologiskt syfte, framtaget av marknaden för att få en god utveckling.

De sista begreppen som enligt McKenzie brukar återkomma i definitioner av social hållbarhet var demokrati och ledning, vilket innebar att samhället i de fallet skulle erbjuda en öppen demokratisk process (McKenzie, 2004:13). Det går också att säga att det krävs, som Stren och Polése skrev, att institutioner på ett övergripande plan måste kunna integrera olika grupper i samhället, samt olika praktiker, på ett jämlikt plan (Stren & Polése, 2000:15). Något som kan återkopplas till tidigare nämnda ledord vid social hållbar utveckling, mångfald och jämlikhet. Det vill säga att samhället måste kunna inkludera olika grupper på ett rättvist sätt (McKenzie, 2004:17-21).

Inkluderingen av mångfald, som ett intresse för bland annat jämlikhet, på ett övergripande plan går att se i Harveys tankar om att rätten till staden inte endast är rätten till resurserna som erbjuds. Det är enligt honom också rätten till att kunna omforma sin egen stad (Harvey, 2011:154), vilket i sig skulle kunna innebära en öppen process utan exkludering. Det går också att styrka den analysen med Boverkets olika teman, varav ett tar upp inflytande och samverkan (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137-138). Om, som tidigare visat, rummets utformning påverkar hur det levs och att samtidigt manifesterar inkludering och exkludering på olika arenor blir utformningen av rummet, staden och området en viktig del i planeringen av utveckling.

5.2 Rätten till staden i Malmö stads planering

Social hållbarhet kan enligt tidigare analys ses som rätten till staden men kan ha en mer flytande definition (McKenzie, 2004:13, 21). Det går i linje med hur Informant 1, tjänsteman på stadsförvaltning Norr på Malmö stad, lyfter fram att arbete med social hållbarhet behandlar olika områden. Det finns en önskan, hos Informant 1, att arkitekturen ska aktivera gatan; genom en lagom nivå av gränser upplevs trygghet men inte exkludering (Informant 1, 2016). Även Informant 3, tjänsteman på stadsbyggnadskontoret, strategiavdelningen, (som behandlar social hållbarhet i den fysiska miljön) finner att staden skulle kunna vara utformad så att invånare lätt kan ha social uppsikt på sin omgivning, så att tillit kan uppnås till närmsta grannarna.

”Så att jag kan bygga upp ett socialt kapital som i första hand grundar sig på det här bonding, att man bondar med de som är allra närmast. Och sen det överbyggande kapitalet, bridging, då handlar det väldigt mycket om den nära utformningen, att det är väldigt tydligt: vad tillhör vår bostad, vad tillhör vår trappuppgång, vad finns det zon framför oss som bara är vår?” (Informant 3, 2016)

Staden skall utformas så att det lätta och rätta beteendet möjliggörs. Om vi genom Harveys diskussion, ser rummet som socialt konstruerat (Knox & Pinch, 2010: 188) kan informanternas perspektiv på trygghet och tillit vara en del av det skapade rummet. De materiella och sociala världarna som omnämns av Knox och Pinch (Knox & Pinch, 2010:193) är en del av, som Informant 1 uttrycker det, att aktivera gatan. Tillit, som Informant 3 beskriver, kan också ses som skapat av människor i rummet.

Logiken mellan rum och människa känns även igen i Lefebvres vidare resonemang angående behov, där sociala behov skapades av och skapade sociala ting och tillsammans med specificerade behov kan ses som behovet av staden (Lefebvre, 1968:49,60). För att återkoppla till Malmös planering kan behov av trygghet därför ses som en del av rätten till staden. I Malmö stads (2014) Planstrategi, en del av den aktuella översiktsplanen, betraktas den kompakta staden ge bra förutsättningar för en levande och trygg stadsmiljö. Den kompakta staden skall samtidigt bidra till att Malmö länkas samman till en hel stad; i Planstrategin uttryckt som investeringar i det mänskliga Malmö (Malmö stad, 2014:5). Att länka samman staden kan gå att jämföra med vad som beskrevs i tidigare analys som sammankoppling, på olika nivåer i samhället, här genom att fysiskt länka samman staden för invånarna och kan ses som ett verktyg i planeringen för rätten till staden.

Därav skulle ett av kommunens sätt att arbeta för rätten till staden även kunna ses som deras önskan att ha en fungerande stad. Som Informant 3 beskriver är det en stad som lever dygnet runt, genom en planering för att det alltid ska vara folk i rörelse. Enligt informant 3 uppnås detta genom att blanda staden, blanda människor och funktioner. Det är inte alltid som upplåtelseformer kan kontrolleras eftersom att det påverkas av vem som äger marken men informanten berättar under intervjun att blandning står för olika moment i staden.

”Blandning kan också vara att se till att det finns olika grupperingar, att man inte har enklaver av människotyper. Man ser till att människor blandas också. Vi styr ju inte lägenhetsstorlekar, vi styr inte helt och

hållet upplåtelseformer, men vi har ändå rätt mycket medel att se till att det blir en blandning.” (Informant 3, 2016)

Att ha rätt till stadens resurser, i rätten till stadsliv, kan vid en jämförelse även det ses som vad informant 3 beskriver som en funktionsblandad stad, där invånarna ska ha närhet till olika funktioner. Den funktionsblandade staden beskrivs som en stad med jämlika förutsättningar (Informant 3, 2016). I Lefebvres teoretisering av vad som är rätten till staden blir rätten till stadsliv tydlig (Lefebvre, 1968:51, 60). I stadsliv, och behov, kan stadens funktioner som beskrivs av Malmö stad i form av service, nöje osv ha en plats. Detsamma går att säga när Malmö stad skriver i Planstrategin att målet är att staden ska vara en miljö med förutsättningar att skapa sig ”ett gott liv”. Planstrategin beskriver hur alla invånare ska ha samma rätt, i en jämställd stad, till grundläggande behov: arbete, försörjning, bostad, möjlighet till utbildning, återigen trygghet och service (Malmö stad, 2014:15). Malmö stads funktionsblandning blir därav ett verktyg för planeringen för social hållbarhet genom rätten till staden.

Men som Harvey betonar är rätten till staden mer än bara rätt till stadens resurser, det är rätten till att omforma staden (Harvey, 2011:134). Det går att återse i Planstrategin där det står att andra behov som också ska täckas av samhället är: deltagande och delaktighet. Delaktighet, på olika nivåer, beskrivs som en del av en jämställd stad, vad Malmö stad skriver om som en socialt balanserad stad.

”Det innebär rättvisa, demokrati och delaktighet – kvinnor och män ska ha samma makt och möjligheter att utforma samhället och sina liv. Allas olika erfarenheter, behov och prioriteringar ska få genomslag i stadsplaneringen.” (Malmö stad, 2014:15)

Även när konceptet funktionsblandning beskrivs som strategi ingår att utveckla metoder för delaktighetsprocesser. Malmö stad poängterar att de ska arbeta med att skapa en dialog med invånarna när staden utvecklas (Malmö stad, 2014:30), någonting som enligt Harveys teori skulle kunna ses som att medborgarna ges större inflytande i att omforma staden. Ytterligare ett samband kan stärka rätten till staden, som rätt att omforma staden, det vill säga rätt till att delta i demokratiska processer, och utformningen av Malmö enligt Planstrategin syns i deras vilja att stadsrummet ska vara en arena som stimulerar de processerna.

”Planeringen ska med ett helhetsperspektiv på staden verka för det offentliga rummet som demokratisk arena – genom utformning och placering av torg, parker, gator och andra funktioner och genom att alltid beakta aspekter som jämställdhet, trygghet, tillgänglighet, folkhälsa och rättvisa.” (Malmö stad, 2014:22)

I Malmö stads mål och strategier att länka samman staden för att få en eftertraktad stadsmiljö går att känna igen vad som beskrivs i tidigare teorier om rätten till stadsliv. De prioriterade inriktningarna för utformningen av Malmö är, som formulerat i Planstrategin, en ”nära, tät, grön och funktionsblandad stad” (Malmö stad, 2014:19). Med närhet pekas närhet till offentlig service ut som särskilt viktigt, både i den existerande staden som i nya projekt, någonting som redan länkats till rätten till stadens resurser. Den täta staden ämnar även att bidra med till kommersiell service och handel, utan att minska grönskan i staden. Den täta staden ska underlätta för att blanda funktioner och människor i områden för att få en mer jämlik stad (Malmö stad, 2014:19-20). Den jämlika staden kan jämföras med syntesen av analysen av rätten till staden som social hållbarhet. I Planstrategin framhålls att planeringen för en funktionsblandad stad går hand i hand med planering för en jämlik stad. Det beskrivs som att användandet av staden ska bli mer jämlikt (Malmö stad, 2014:30).

Vid reflektioner av hur användandet av staden ska vara jämlikt i ett sådant perspektiv går det också att jämföra med Madanipours tankar om att det är bristen på social inkludering som leder till exkludering och segregering (Madanipour, 1998:208-210). Om rätten till staden inkluderar rätten till att omforma staden, vilket i sig, utifrån jämförelsen med teorier gällande social hållbarhet innebär att det finns ett behov av inkludering för att planera för den jämlika staden. Detta resonemang går att följa i planeringen för Norra Sorgenfri. Malmö stad (2015) beskriver en hållbarhetsstrategi för området att visionen för Norra Sorgenfri är en framtidens stadsmiljö. ”Sorgenfri skall bli ett ledande exempel på en tät, grön och blandad stadsdel. Utvecklingen av området ska vara inkluderande och innefatta så kallade sociala klausuler” (Malmö stad, 2015:11). Genom den jämförelsen styrks tanken att inkludering är något som Malmö stad använder sig av vid planering för social hållbarhet.

Informant 4 har fram till nyligen varit insatt i utformningen av Norra Sorgenfri och säger i en intervju att det positiva med att området byggs från grunden är ett bra läge för det sociala (Informant 4, 2016). Områdets målbild är att det skall vara

en plats för mångfald, småskalighet och variation. Målbilden har blivit vad Malmö stad beskriver som sina kärnvärden för utvecklingen av området och plockades fram inom de olika inriktningarna för hållbar utveckling (Malmö stad, 2015:1).

I Planprogrammet (2008) för Norra Sorgenfri läggs mycket energi på att utveckla det offentliga och sociala livet, det ska till exempel vara gott om offentliga bottenvåningar. Med tanke på områdets centrala läge vill Malmö stad att det ska koppla samman delar av staden och bli en ny del av Malmös innerstad. Den utökade tillgängligheten skulle då kunna bidra med att stadslivet blir rikare. Förutom tillgänglighet befästs demokrati som viktigt vid utveckling av platser i Norra Sorgenfri. Även här lyfter de fram inkludering av mångfald som en viktig del av utveckling, det används som en grund för att tillgodose olika målgrupper (Malmö stad, 2008:5-12, 37). Flera av dessa värden går att återkoppla till teorier om rätten till staden. Inkludering, för en mer jämlik stad som byggs och utformas av alla; tillgänglighet och demokrati, även det en del i rätten till att omforma staden; samt utveckling av det offentliga och sociala livet. Den delen går att återse i teorierna genom att återgå till Lefebvres resonemang om behov. Behovet av kvalificerade platser, där invånarna har tid för möten som en del av rätten till stadsliv (Lefebvre, 1968:49).

I Planstrategin framhåller Malmö stad att tillgängligheten till offentliga rum är avgörande för att invånarna ska vara deltagande. De ska vara lokala, bostadsnära, helst gratis och öppna för alla grupper i staden.

”Närheten till andra människor främjar förståelse och integration. För att offentliga stadsrum ska kunna verka som demokratisk arena fodras att de kan användas av alla. Segregerade offentliga platser utgör ett hot mot en demokratisk utveckling.” (Malmö stad, 2014:38)

Malmö stad uppmuntrar också till möten mellan människor då, enligt Planstrategin, då känslan av sammanhang förstärks. Stadsrummet kan alltså påverka hur invånarna uppfattar och tolkar saker, eller mötena med varandra (Malmö stad, 2014:38).

För att jämföra med Norra Sorgenfri, där Informant 4 poängterade vikten av bevarande och utveckling av kultur (Informant 4, 2016), står i Planstrategin att kultur är en viktig del av det socialt hållbara samhället. Det kulturella utbudet bidrar till möten mellan människor och ska vara tillgängligt för alla. I strategin som talar

för ett bredare kulturskapande står också att stadens rum ska stödja spontan rörelse, det vill säga spontanidrott eller fritidsaktiviteter (Malmö stad, 2014:35, 38). Detta går även att relatera till andra delar av Lefebvres resonemang gällande stadsliv, de behoven som visade sig i behov av stadsliv som grundläggande begär: leken, den skapande verksamheten osv (Lefebvre, 1968:49), vilket visar att Malmö använder planering för möten som ett av sina verktyg för stadens utveckling.

För att fortsätta på vad som ingår i stadsliv skriver Malmö stad att kommunen ska tillgodose medborgarnas behov av offentlig service, eller till och med samhällsservice som inkluderar även privata aktörer. Tillgången till service ska vara jämlik och hög och ska arbetas fram genom behovsanalyser samt utvecklas via samutnyttjan av mark. Även kollektivtrafiken ska utformas så att invånare har mer jämlik tillgång till utbildning och arbete (Malmö stad, 2014:34, 39). Men som Harveys resonemang tar upp ligger utmaningen i att planera rummet så att de mest utsatta får bra förutsättningar (Harvey, 2009: 110).

I ett dokument gällande Västra Hamnens visions- och planeringsarbete formuleras en utmaning som att Västra Hamnens tomma ytor kan uppfattas som otrygga. De poängterar att målet är att utforma offentliga rum som är tillgängliga för alla oavsett ålder, kön, etnicitet osv. En annan utmaning som stötts på är att det varit en större utmaning att leverera service i området. Vissa servicefunktioner har ännu inte tillkommit men i sin vision stärker de att de vill ha hållbart gott liv för alla (Malmö stad, 2013b:7-10). Något som går att jämföra med McKenzies livskvalitet, i sina kategorier. Det kopplades tidigare till Harveys teori där det ingick att rättvisa kan uppfattas som en eller flera principer att bygga teorier och utveckling runt (Harvey, 2009:110) där bland annat livskvalitet skulle kunna ingå. Dessa principer skulle kunna ses som verktygen som Malmö stad använder för att planera för den jämlika staden, därigenom en planering för rätten till staden.

I en applicering av teorierna om rätten till staden, som en del av social hållbarhet, går enligt analysen att föreslå att Malmö stads arbete för inkludering genom sammankoppling, möten genom offentliga platser och blandning, samt blandning av funktioner och människor är deras verktyg för att alla invånarna ska ha samma möjligheter till stadsliv.

5.3 Planering för social blandning

För att motverka segregering och exkludering vill Malmö bygga ihop staden, sammankoppling av det fysiska rummet, som enligt analysen ovan, kan påverka hur det levs. Ett tätare boendemönster lyfts fram av Malmö stad som ett mer urbant boendemönster, även om konkurrensen om bostäder enligt kommunen tenderar att drabba de socioekonomiskt svagare hushållen. Malmö vill bygga in en blandning av hustyper, lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer i den täta staden. ”Platser med ensidiga bostadsbestånd ska om möjligt kompletteras med nya typer av bostäder så att ett bredare utbud kan erbjudas” (Malmö stad, 2014:31). Poängteras gör i dokumentet även hur social hållbarhet kan stimuleras genom att blanda bostadstyper i redan existerande områden. ”För att stärka den sociala hållbarheten ska stadsdelar med ett ensidigt bostadsutbud kompletteras med fler boendeformer så att en blandning av hushållstyper åstadkoms” (Malmö stad, 2014:20).

I Planstrategin beskrivs mål och strategier gällande hållbart bostadsförsörjande som ett av kommunens viktigaste planeringsmål. I strategin ingår att verka för ett varierat bostadsbyggande. I det är ett sätt att verka för att markupplåtelse ska tillfalla flera olika byggherrar inom ett och samma kvarter. Anledningarna till att komplettera redan existerande bostadsområden med andra former av boende är för att öka stabiliteten och för att öka den sociala blandningen.

”Komplettering av bostadsområden med andra hustyper och ägandeformer än de som redan finns kan främja stabiliteten inom ett område genom möjligheten att inom sitt eget bostadsområde flytta till en större eller mindre bostad. Det kan också bidra till större social blandning.” (Malmö stad, 2014:31)

Resonemanget går att jämföra med teorier som utvecklar social blandning som en del av den goda staden. I både Rose och Fainsteins teoretiska förhållningssätt beskrivs att variation av bostäder kan vara en del av det nya urbana tillvägagångssättet (Fainstein, 2005:16; Rose, 2004:281).

Enligt Ostendorf, Musterd och De Vos används social blandning i städer ofta som ett verktyg för att motverka segregering (Ostendorf, Musterd & De Vos, 2005:373). Det styrks i den pågående planeringen för Malmö. I Planstrategin går att läsa att staden ska utformas genom att stödja insatser som minskar ojämlikhet mellan invånarna. Den byggda miljön ska stimulera social interaktion, samtidigt

som det påpekas att det finns många aspekter som påverkar den socioekonomiska utvecklingen som inte kan påverkas genom byggda åtgärder (Malmö stad, 2014:15, 39). Segregeringens attribut, som beskrivet av Boverket som den rumsliga uppdelningen av grupper och funktioner (Boverket, 2010a i Nyström & Tonell, 2012:137-138) går att känna igen i den ojämlikhet som Malmö stad skriver om. Till exempel uttrycks också att stadens sociala utveckling varit negativ, på det sätt att delar av stadens befolkning inte kan använda staden jämlikt (Malmö stad, 2014:16).

Ett verktyg för att komma tillrätta med det problemet beskrivs alltså i Planstrategin som att skapa ett varierat utbud av bostadstyper i alla stadsdelar. Något som påverkas är boendemönster, som enligt Planstrategin kan påverka den sociala sammanhållningen i staden (Malmö stad, 2014:16, 39), och stämmer överens med Musterd och Anderssons reflektion över att Sverige tagit till sig social blandning som ett mål i den urbana praktiken (Musterd & Andersson, 2005:765).

I och med sina utnämnda ledord: nära, tät, grön, funktionsblandat, utvecklas Malmö inåt. Med blandning av funktioner inkluderas även där att variation i bostäder. Komplettering, som de kallar utbyggnad av tidigare bostadsbestånd på kvartersnivå, ska planeras med hänsyn till kontexten. Områdets karaktär ska alltså tas med i beräkningen. Strategierna för Malmös stadsplanering fortsätter genom att beskriva hur en blandad stad ökar tryggheten och känslan av liv i staden (Malmö stad, 2014:30). Genom att addera detta till resonemanget ovan gällande hur Malmö stads planering för stadsliv, och därigenom trygghet går blandningen av funktioner och boenden att jämföras med Lees teorier. Lees ansåg att ett av stadsplaneringens fokus borde innefatta att bygga bort den otrygghet som stadens utformning kan inrymma (Lees, 2008:96).

I en vidare analys går det även att jämföra med Informants 3 resonemang som togs upp tidigare, där en det finns en strävan efter att social uppsikt, i planeringens bästa scenario, ska byggas i den fysiska miljön i ett led till att bygga socialt och överbyggande kapital med sina närmsta grannar (Informant 3, 2016). Musterd och Andersson ifrågasatte i sina teorier om detta samband går att se deras forskning inte visade någon stark länk (Musterd & Andersson, 2005:786). Möjligheten för invånare att bygga upp ett kapital genom sin närmaste omgivning blir i en slutledning inte så stor.

Den tankegång som tas upp av Informant 3 går även att se i Planstrategin som belyser hur blandning underlättar för möten mellan olika invånare som därmed gör

att de kan knyta sociala band. Det ska genomföras genom att ”överbygga fysiska och mentala barriärer” för att bredda invånarnas sociala sfär. Dessa kontakter kommer att bidra till att stärka identiteten för alla i områdena, vilket Malmö beskriver som viktigt vid utformning av kvarter (Malmö stad, 2014:40).

”Stadsmiljön ska präglas av pluralism, såväl vad gäller offentliga stadsrum, arkitektur och formspråk, funktioner, bebyggelse typer, bostadsformer som invånare. Mångfald ger flexibilitet och möjligheter till nya lösningar i framtiden.” (Malmö stad, 2014:56)

När Malmö stad i Översiktsplanen beskriver sina genomförandestrategier och arbetsprocesser står att huvudinriktning ska vara att förtätning inom redan existerande områden (Malmö stad, 2014:60). I Planprogrammet för området Herrgården, där Rosengård ingår, beskrivs övergripande planeringsmål som en tätare och också som en mer blandad stad. Planprogrammet lyfter olika förändringar som den byggda miljön ska underlätta genom, bland annat att det ska vara ett blandat bostadsutbud, men också att tillgängligheten ska förbättras samt att mötesplatserna är av stor vikt. De vill att platserna för möten ska vara som besöksmagneter för området, resten av staden och hela regionen (Malmö stad, 2011:10-11). Här går att känna igen både inkludering och utveckling av offentliga platser som togs upp i tidigare analysavsnitt om rätten till staden. Det som också benämns i planprogrammet, att verka för ett blandat bostadsbestånd, går att jämföra med teorier som berör social blandning. Lees tog till exempel upp att en sådan retorik kan dölja en gentrifieringsprocess, men att urban utveckling marknadsförs på det sättet för att stärka städernas attraktivitet. Attraktiviteten, som uttryckt av Lees, behövs när städer konkurrerar med varandra och visar sig bland annat i deras möjlighet att inkludera (Lees, 2014:74-75). Något som tidigare analys visat att Malmö planerar in.

Planprogrammet för området Herrgården beskriver även, som Planstrategin från den aktuella översiktsplanen också tar upp, hur variation genom mångfald gör att ny bebyggelse tillför nya värden. Det som tydligast går att koppla till rätten till staden från planprogrammet är att de även i detta område vill bygga ihop staden och få en högre tillgänglighet (Malmö, 2011:19, 24). I samstämmande med Lees bekräftas i Fainsteins teorier att denna strävan mot inkludering beror på konkurrensen som byggt upp (Fainstein, 2005:16) och därför planerar städer in

inkluderande områden. I planprogrammet för Herrgården står också att bebyggelsen i Södra Rosengård ska vara varierad och, som tidigare nämndes lyfts i Planstrategin, komplettera tidigare bostadsbestånd. Bostäder byggs in i olika kvarter, söder om Von Rosens väg, vid Rosengårdsfältets kant, och i bostadsområdet Herrgården (Malmö stad, 2011:25). Social blandning som retorik och verktyg, som beskrivet av Lees, Musterd och Andersson samt Ostendorf, Musterd och De Vos återfinns här. Social blandning beskrivs i teorierna som ett verktyg för att motverka segregering, men kan leda till gentrifiering då, som Lees studier av områden i Nederländerna visade, det används för att locka höginkomsttagare och leda till att andra invånare måste flytta (Lees, 2014: 81-83; Musterd & Andersson, 2005:764; Ostendorf, Musterd & De Vos, 2005:373).

Bättre stadsplanering och tät stadsplanering är delar av annan retorik som enligt Lees förekommer i samband med att städer vill motarbeta geografisk segregering, vilket ska verka för blandningen (Lees, 2014: 81). Retoriken kan ses återkomma på olika ställen i Malmö stads plandokument och tas även upp av intervjuade informanter. Informant 3 beskriver hur Malmös täta struktur gör att staden från början har bättre förutsättningar för att arbeta mot segregering, i och med att det är lättare att länka samman staden.

”Våra så kallade förorter är en del av Malmö. På det sättet har vi det väldigt enkelt när vi säger att man ska bygga samman staden. Vi har förutsättningar som inte andra städer har på det sättet. Det är en väldigt kompakt stad från början.” (Informant 3, 2016)

Informant 3 beskriver av vad som händer med den täta staden att grönområden utsätts för slitage om där bor många invånare som använder faciliteterna. Enligt informanten kan också olika grupperingar uppstå om någon ’falang’ inte känner sig välkommen på grund av dessa grupperingar. Men i den förtätade staden, säger informanten, har man inte råd att använda en yta till bara en sak. Samutnyttjan används även det som ett ledord, men som kan leda till intressekonflikter om olika aktörer vill använda området till olika saker. Informanten säger också att det är inte blandningen som sådan man vill åt, utan det är vad blandningen gör.

”En mer tätbebyggd stad ger möjlighet att åstadkomma ett bredare utbud av olika bostadstyper och boendeformer i befintliga områden. Inom Malmö finns påtagliga sociala skiktningar, något som delvis har sin orsak i hur olika bostadstyper och upplåtelseformer är fördelade i

bostadsbestånden.” (Malmö stad, 2014:20)

Lefebvres teori om vad som är samhälleliga tvångstankar, strävan efter koherens och integration (Lefebvre, 1968:45) kan kännas igen när Informant 3 beskriver att det som ger upphov till risker är när normer och värderingar från olika geografiska områden inte har kontakt med varandra. Det är, enligt Informant 3, sociala bestämningsfaktorer som påverkar oss och problem uppstår när det geografiska områdets värderingar blir den enda sanningen, det är den sociala sfären som påverkar.

”Det är väldigt vedertaget, hälsans bestämningsfaktorer, det som påverkar en mest överhuvudtaget, vilka vanor jag har och vilka normer, vilka värderingar, det är den sociala sfären som jag har kring mig, både socialt och ekonomiskt. Om man då kan göra miljöer som ser till att de här sfärerna blandas lite grann, det är en del av den blandade staden... det är lika allvarligt när den socioekonomiskt starka gruppen inte har någon som helst förståelse för och kontakt med grupper som är socioekonomiskt svaga, just för att verkligheten blir annorlunda.” (Informant 3, 2016)

Det som Informant 3 beskriver går att jämföra med andra teorier gällande rummets påverkan, som Madanipours slutledning att det är i via rummet vi känner begränsningar till vilka sociala val vi kan göra (Madanipour, 1998:208). Även här går att dra kopplingar till den forskning som Lees stödjer sitt teoretiska förhållande på. Enligt hennes framläggande av argument finns inget som stödjer tesen om den sociala sammanhållningen (Lees, 2014: 81-83). Men som Glass presenterade, när hon utvecklade gentrifieringsbegreppet, ingår det i processen att områdets sociala karaktär förändras då höginkomsttagare flyttar in, vilket leder till bortträngning av de svagare invånarna (Thörn & Holgersson, 2014:14). Därmed skulle en slutsats kunna vara att social blandning i Malmö kan leda till att områdets karaktär förändras och sedan gentrifieras vid områdesutveckling som innefattar komplettering av bostäder.

Informant 4, som var insatt i arbetet med Norra Sorgenfri, beskriver att vissa gamla byggnader bevaras men i övrigt är byggnationerna nya, där vill de få in en blandning mellan hyresrätter och bostadsrätter samt skapa platser för möten och fler funktioner genom att bryta ner områdena i en finmaskig struktur (Informant 4, 2016). I Planprogrammet för Norra Sorgenfri (2008) går att läsa att bostäderna som byggs ska vara en blandning mellan hyres- bostads- och äganderätter. Blandningen

byggs in då det ses som bidragande till att området blir attraktivt för alla olika former av hushåll (Malmö stad, 2008:5-12).

Jämfört med Botildenberg i Rosengård och Västra Hamnen bor det i nuläget ingen i de kvarter där bostäder ska byggas in, men genom att sätta det i ett större geografiskt sammanhang går att applicera en rumslig analys. Som Informant 4 fortsätter:

”Vi har ju Östra Sorgenfri, som ändå är ganska, eller vad man säger, socialt utsatt område. Så rent fysiskt hamnar de [Östra Sorgenfri] i ett bättre sammanhang för de kan ta del av det som anläggs i Norra Sorgenfri: parker, lekplatser. Det blir fler folk, det blir bättre kollektivtrafik det flyttar in mer människor i närheten, det blir en annan rörlighet.” (Informant 4, 2016)

Informanten säger att planeringen och utveckling av Norra Sorgenfri kan bidra med att närliggande områden, som Östra Sorgenfri, blir en del av uppsvinget och att de därför har valt att benämna området som bara projektet Sorgenfri hädanefter (Informant 4, 2016). Om, som Glass teori sa, gentrifieringsprocessen innefattar förändring av karaktären skulle det i detta fall kunna innebära en långsam bortträngning för Östra Sorgenfri om projekt Sorgenfri får en ny social karaktär.

I både det projekt som omfattar Norra Sorgenfri (Informant 4, 2016) men framförallt nybyggnationerna som planeras i Botildenberg i Rosengård finns en önskan att bygga in radhus för familjer. Informant 2 betonar att radhus i Botildenberg planeras för att kunna ge en möjlighet till invånare i samma kvarter att byta upp sitt boende, utan att flytta från området (Informant 4, 2016; Informant 2, 2016). Det går i linje med vad som i planstrategin kallades komplettering, som de skrev kunde bidra till social blandning (Malmö stad, 2014:31). Informant 2 poängterar samtidigt problematiken med att nybyggnationer är dyrt samt att det inte går att styra vilka som flyttar in (Informant 2, 2016).

I Västra Hamnen planeras det för kvarter med blandade upplåtelse- och bostadsformer. Informant 5 arbetar som tjänsteman på fastighetskontoret och har varit med i arbetet med Västra Hamnen från uppstart, cirka ett år tillbaka. I kvarteret är det fyra parter inblandade; för bostadsrätter, för hyresrätter, för kommersiella lokaler samt för en förskola (Informant 5, 2016). I hållbarhetsstrategin för Västra Hamnen tas även där den blandade staden tas upp som ett huvudmål, med blandade funktioner och upplåtelseformer (Malmö stad, 2013b:10). Men som Informant 5

klarlägger innefattar mycket av planeringen av Västra Hamnen utveckling av inkluderande offentliga platser som till exempel Stapeln, en förening med lokaler öppna för alla.

”Det är liksom en öppningsport på något sätt som finns som man bör sprida. Och även att de kan få, som vi tänker i det här, lite stöttning ifrån de som kommer att bo precis i anslutning. De kan köpa medlemskap i den föreningen.” (Informant 5, 2016)

Som både Smith och Williams tillsammans med Thörn och Holgerssons problematisering av gentrifiering behöver processen inte bara komma till av att hyrorna höjs, utan av något som de beskådar mer som ett upprustningsarbete av områden (Smith & William, 1986:3 i Thörn & Holgersson, 2014:19; Thörn & Holgersson, 2014:14). Därför skulle enligt analysen en påbörjad gentrifieringsprocess kunna urskönjas i de områden där Malmö stads verktyg social blandning genom komplettering av bostäder planeras. I och med att som Informant 2 påpekar, nybyggnationer är dyra, kan bostäderna som byggs för komplettering mer attraktiva för de som har råd. Som både Lees och Thörn och Holgersson tidigare föreslår blir därför social blandning ett verktyg för gentrifiering när höginkomsttagare flyttar in vilket, som nämndes ovan, kan förändra den sociala karaktären. Det i sig kan få konsekvenser i, genom att följa Madanipours med även Harveys och Lefebvres tankegångar, vilka sociala begränsningar som invånarna känner.

Däremot åskådliggör analysen att Malmö stad även arbetar med social blandning genom funktionsblandning, vilket snarare skulle kunna kopplas till att rätten till staden förstärks, i och med att Malmö strävar efter en gynnsam miljö för alla.

6. Avslutning

Den avslutande delen redogör för vilka slutsatser som går att dra utifrån analysen, genom att svara på frågeställningarna. Det följs av förslag på vidare forskning samt en avslutande diskussion i anslutning till uppsatsen.

6.1 Slutsats

- Hur kan rätten till staden ses som en del av planering för social hållbarhet?
- Vilka konkreta verktyg för social hållbarhet, genom rätten till staden, går att identifiera i Malmö stads planering?
- Hur kan planering för social blandning, som ett verktyg i planeringen för rätten till staden och social hållbarhet, leda till gentrifiering?

Genom att jämföra utgångspunkter för social hållbarhet och teorier gällande rätten till staden går att se hur de korrelerar genom inkludering på olika nivåer. Jämlikhet, på det sätt att alla rätt till stadsliv, eller gynnsamma möjligheter för alla, kan visa sig genom att planera för inkludering. Det går också att konstatera att det fysiska rummet ska vara inkluderande, då det kan påverka hur det levs, där bristen på inkludering leder till segregering. Det innefattar även rätten till att omforma staden som en del av att social hållbarhet ska innebära en demokratisk process, vilket kan presenteras som inkludering av olika behov och nyttigheter.

Genom att se hur Malmö stads planering går i linje med ett rätten till staden perspektiv, som ett sätt att operationalisera social hållbarhet, visar analysen på att Malmö stads arbete för inkludering via sammankoppling, möten via offentliga platser, rätten att påverka stadens utformning, samt blandning av funktioner och social blandning är deras verktyg för att alla invånarna ska ha samma möjligheter till stadsliv. Segregering kan, som motverkande, leda till sociala begränsningar vilket Malmö stad i sin planering, via inkludering, försöker att bygga bort.

Rummets utformning kan i sig påverka hur det levs, som visat ovan. Det kan särskilt påverka det socioekonomiskt svagare området Botildenberg i Rosengård där radhus byggs in i ett område tidigare karakteriserat av hyresrätter, vilket i

längden kan leda till en gentrifieringsprocess. Västra Hamnens byggnadsprojekt är, för tillfället, mer fokuserat på social blandning via offentliga platser vilket snarare möjliggör för en gynnsam miljö. Projektet i Norra Sorgenfri bygger in en blandning av funktioner och boendeformer på en plats där ingen bor, men i ett större geografiskt perspektiv kan det komma att påverka områden i anslutning. Planering för social blandning, genom att komplettera tidigare bostadsområden som i Rosengård och även till viss del Västra Hamnen, kan förändra områdets karaktär när höginkomsttagare flyttar in i mer socialt utsatta områden vilket kan leda till gentrifiering.

6.2 Vidare forskning

För framtida forskning hade det varit intressant att se utslaget av planering för social blandning i de områden som studien exemplifierades i. Som nämnt i avsnitt 2.5 där teoretiska reflektioner togs upp kan en ytterligare aspekt, för en klass- eller maktanalys, läggas till som en intressant vidare forskning. Vilka får ta del av det som här visar sig som stadsliv? Vilka lockas till nya byggnationer som planeras för att öka den sociala blandningen? Om bortträngning äger rum, vilka blir bortträngda eller inte bortträngda från området?

En annan aspekt som hade varit intressant att täcka är hur detaljplanerna, som kommer att utformas inom de närmsta åren kommer att inkorporera det som tas upp i Planstrategin, planprogrammen och hållbarhetsstrategier? Hur implementeras social hållbarhet i planeringen på den nivån? På detaljplannivå hade det också varit intressant att se hur andra aktörer arbetar, till exempel byggherrar. Finns det några intressekonflikter vid planering som innehåller social hållbarhet?

På samma sätt hade framtida forskning också kunnat undersöka vad invånarna själva uppfattar om social blandning, i de exemplifierade områden. Det skulle även kunna sammanföras med en studie i hur mycket de kan påverka utvecklingen av närområdet, som en del av rätten till att utforma staden.

6.3 Avslutande diskussion

Genom att jämföra och applicera det teoretiska ramverket på data, insamlad via intervjuer och litteraturstudier, går att dra vissa slutsatser som svarar på uppsatsens frågeställningar. Däremot kan ett annorlunda val av metoder och tillvägagångssätt ha gett andra utslag än vad som visas här. Biases, som diskuterades under avsnitt 3.5, är en anledning till att metodvalet hade kunnat se annorlunda ut. Anledningen till detta är att förkunskap och andra tendenser kan påverka vilken data analysen kommer att bygga på. Biases hos informanterna kan också ha gett utslag i hur resultaten såg ut, vilket hade kunnat bli annorlunda vid andra metodval.

Uppsatsen avgränsningar bidrar också till att analysen utformats som ovan. Ett annorlunda urval hade till exempel kunna ge annorlunda utslag. Fler informanter och ett större fokus på värderingar hade gett en intressant diskursanalytisk studie. Men eftersom att fokus här låg på planeringen i sig ansågs urvalet relevant. Som nämnt i ovanstående avsnitt angående vidare forskning finns flera områden som skulle vara intressant för undersökningens utveckling.

Som en avslutande kommentar vill jag också nämna att min personliga åsikt är att vi, planerare, sociologer, arkitekter osv, bör sträva efter en rättvis stad för alla, via socialt hållbara val i utvecklingen av staden. Som Lefebvre (1968:51) uttrycker det kan varken den ena eller den andra i sig skapa samhällsformer, utan endast under gynnsamma omständigheter underlätta för dem.

Referenser

- Abbott, J (2000). Cape Town: Seeking Social Sustainability in a Fast-Growing City. I Stren, R.E., Polése, M. (red) (2000). *The Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change*. University of Toronto Press: Toronto.
- Alfredsson, B., Wiman, J (1997). Planning in Sweden. I PLAN (1997). *Swedish Planning: Towards Sustainable Development*. Westlund & Söner: Gävle.
- Bjereld, U., Demker, M., Hinnfors, J (2002). *Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. Andra upplagan. Studentlitteratur: Lund.
- Boverket (2010a). Socialt hållbar utveckling – en kunskapsöversikt. I Nyström, J., Tonell, L (2012). *Planeringens grunder: En översikt*. Tredje upplagan. Studentlitteratur: Lund.
- Boverket (2010b). *Socialt hållbar utveckling – en kunskapsöversikt*. [Online] Tillgänglig på: <<http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf>> [Hämtad: 2016-05-25]
- Clark, E (2005). Gentrifieringens ordning och enkelhet. I Thörn, H., Holgersson, C (red) (2014). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Denscombe, M (2011). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Fainstein, S (2005). Cities and Diversity. Should We Want It? Can We Plan For It? *Urban Affairs Review*. Vol 41, nr 1, 2005, 3-19. Sage Publications. [online] Tillgänglig på: <https://anglais.u-paris10.fr/IMG/pdf/susan_fainstein_diversity.pdf> [Hämtad: 2016-04-25]
- FN.se (2015). *Agenda 2030: globala mål för hållbar utveckling*. [Online] Tillgänglig på: <http://www.fn.se/Global/Millenniem%C3%A5len/Agenda%202030/Agenda_2030_SvD-bilaga_WEB.PDF> [Hämtad: 2016-05-05]
- Flyvbjerg, B (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. I *Qualitative Inquiri*, 12(2). 219-245.
- Gustavsson, E., Elander, I (2013). *Social hållbarhet inte bara "sustainable"?* [Online] Tillgänglig på: <<https://www.oru.se/PageFiles/30510/Masstrapport%20med%20tre%20delar%20jan30%202014.pdf>> [Hämtad: 2016-05-18]
- Harding, A., Blokland, T (2014). *Urban Theory: A Critical Introduction to Power, Cities and Urbanism in the 21st Century*. Sage Publications: London.
- Harvey, D (2008). The Right to the City. I Harvey, D (2009). *Social Justice and the City. Geographies of Justice and Social Transformation*. Reviderad upplaga. The University of Georgia Press: Georgia.
- Harvey, D (2009). *Social Justice and the City. Geographies of Justice and Social Transformation*. Reviderad upplaga. The University of Georgia Press: Georgia.
- Harvey, D (2011). *Ojämlighetens nya geografi. Texter om staden och rummets förändring i den globala kapitalismen*. Atlas: Stockholm.
- Holt-Jensen, A (1999). *Geography-History and Concepts: A Student's Guide*. Sage publications: London.
- Knox, P., Pinch, S (2010). *Urban Social Geography. An introduction*. 6th edition. Pearson: Harlow.
- Larsson, A., Jalakas, A (2008). *Jämställdhet nästa! Samhällsplanering ur ett*

- genusperspektiv*. SNS Förlag: Stockholm.
- Lees, L. (2014). Gentrifiering och social blandning. I Thörn, C., Holgersson, H (red) (2014). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Lefebvre, H (1968). *Staden som rättighet*. [Online] Tillgänglig på: <<http://www.marxistarkiv.se/klassiker/lefebvre/staden.pdf>> [Hämtad: 2016-04-19]
- LeGates, R.T., Stout, F (red) (2016). *The City Reader*. 6th edition. Routledge: London.
- Madanipour, A (1998). Social Exclusion and Space. 203-210. I LeGates, R.T., Stout, F (red) (2016). *The City Reader*. 6th edition. Routledge: London.
- Malmö.se (2016a). *Stadens historia*. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/Kultur--fritid/Kultur--noje/Arkiv--historia/Kulturarv-Malmo/P-S/Stadens-historia.html>> [Hämtad: 2016-05-09]
- Malmö.se (2016b). *Statistik*. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/Kommun--politik/Statistik.html>> [Hämtad: 2016-05-09]
- Malmö.se (2016c). *Botildenborg*. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Utvecklingsomraden/Botildenborg.html>> [Hämtad: 2016-05-16]
- Malmö stad (2008). *Norra Sorgenfri Planprogram – Pp6020*. [Online] Tillgänglig på: <http://malmo.se/download/18.af27481124e354c8f1800020125/1383646804130/Norra+Sorgenfri+planprogram_reviderat.pdf> [Hämtad: 2016-05-16]
- Malmö stad (2011). *Planprogram Herrgården - Pp6031*. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/download/18.56d99e38133491d8225800043298/Pp+6031+Herrg%C3%A5rden+till+samr%C3%A5d.pdf>> [Hämtad: 2016-05-16]
- Malmö stad (2013a). *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa. Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö*. [Online] Tillgänglig på: <http://malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b92/1393252195410/malmo%CC%88kommissionen_slutrapport_2014.pdf> [Hämtad: 2016-04-26]
- Malmö stad (2013b). *Västra Hamnen 2031 ett hållbart och gott liv för alla*. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/download/18.228b8e2313f81626274815e/1383646929455/V%C3%A4stra+Hamnen+2031+juli+2013.pdf>> [Hämtad: 2016-05-16]
- Malmö stad (2014). *Översiktsplan för Malmö: Planstrategi*. Stadsbyggnadskontoret: Malmö.
- Malmö stad (2015). *Hållbarhetsstrategi för Norra Sorgenfri*. Stadsbyggnadskontoret: Malmö. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/download/18.5f3af0e314e7254d70e615ca/1442933753248/H%C3%A5llbarhetsstrategi+Norra+Sorgenfri.pdf>> [Hämtad: 2016-05-27]
- Malmö stad (2016). *Malmö i korta drag*. [Online] Tillgänglig på: <<http://malmo.se/download/18.6fb145de1521ab79c0a74e15/1459956671844/Malm%C3%B6+i+korta+drag%2C+2016-04-06.pdf>> [Hämtad: 2016-05-09]
- McKenzie, S (2004). Social Sustainability: Towards some Definitions. *Hawke Research Institute Working Paper Series*. No 27. [Online] Tillgänglig på: <<http://w3.unisa.edu.au/hawkeinstitute/publications/downloads/wp27.pdf>> [Hämtad: 2016-05-05]
- Musterd, S., Andersson, R (2005). Housing Mix, Social Mix, and Social Opportunities. *Urban Affairs Review*. Vol 40, no 6. 716-790. [Online] Tillgänglig på: <<http://uar.sagepub.com/content/40/6/761.short>> [Hämtad: 2016-05-02]

- Nyström, J., Tonell, L (2012). *Planeringens grunder: En översikt*. Tredje upplagan. Studentlitteratur: Lund.
- Ostendorf, W., Musterd, S., De Vos, S (2001). Social Mix and the Neighbourhood Effect. Policy Ambitions and Empirical Evidence. *Housing Studies*. Vol 16, no 3, 371-380. [Online] Tillgänglig på: <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02673030120049724>> [Hämtad: 2016-05-02]
- PLAN (1997). *Swedish Planning: Towards Sustainable Development*. Westlund & Söner: Gävle.
- Rose, D (2004). Discourses and experiences of social mix in gentrifying neighbourhoods: a Montreal case study. *Canadian Journal of Urban Research*, 13(2).
- SFS (2010). *Plan- och bygglag 2010:900. Kapitel 3:1§*. Regeringskansliet: Stockholm. [Online] Tillgänglig på: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900> [Hämtad: 2016-05-19]
- Stren, R.E., Polèse, M (red) (2000). *The Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change*. University of Toronto Press: Toronto.
- Thurén, T (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Andra upplagan. Liber AB: Malmö.
- Thörn, H., Holgersson, C (red) (2014). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB: Lund.
- UNDP (2016). *Sustainable Development Goals (SDGs)*. [Online] Tillgänglig på: <<http://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/post-2015development-agenda.html>> [Hämtad: 2016-03-21]
- Yin, R.K (2014). *Case Study Research. Design and Methods*. 5th edition. Sage: publications: Los Angeles.

Intervjuer

- Informant 1 (2016). Intervju med tjänsteman stadsförvaltning Norr, Malmö stad. Intervjuad av Westman, L. [2016-03-15]
- Informant 2 (2016). Intervju med tjänsteman Fastighetskontoret, Malmö stad. Intervjuad av Westman, L. [2016-04-13]
- Informant 3 (2016). Intervju med tjänsteman Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Intervjuad av Westman, L. [2016-04-19]
- Informant 4 (2016). Intervju med tjänsteman Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Intervjuad av Westman, L. [2016-04-26]
- Informant 5 (2016). Intervju med tjänsteman Fastighetskontoret, Malmö stad. Intervjuad av Westman, L. [2016-04-27]

Bilaga 1

Intervjuguide för semistrukturerad intervju (guide för relevanta områden)

Presentation

Kontrollera att det är okej med inspelning och användning av intervjun.

Presentation av mig själv.

Vill du berätta vem du är och vad du arbetar med här på Malmö stad?

Intervju

Hur arbetar ni med social hållbarhet?

Hur visar det sig planeringen?

Hur utformas en jämlik stad?

Hur planerar ni för inkludering?

Hur motverkar planeringen segregering?

Implementeras social blandning?

Finns det några utmaningar?

Områdesspecifika utformningar

Avslutning

Tack för intervjun!

Vidare mailkontakt för frågor